

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Migrační pohyby absolventů znojemských škol

Michaela Jílková

Bakalářská práce
2009

Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd.
akademický rok 2008/2009

NÁVRH ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Michaela Jílková

Oblast / téma: migrace

Návrh názvu práce: Migrační pohyby absolventů znojemských škol

Anglický název práce: Migration movements of the school leavers from Znojmo

Stručná osnova:

1. Úvod – cíl a východiska bakalářské práce, definice migrace
2. Zdůvodnění aktuálnosti tématu
3. Charakteristika zkoumaného terénu
4. Stanovení hypotéz a výzkumných otázek, cílem bude získat odpovědi na následující otázky:
 - A) Jak častý je odchod z města za prací?
 - B) Jaké pull a push faktory jednání absolventů ovlivňují
 - C) Kteří absolventi ve městě zůstávají a kteří absolventi z města odchází?
 - D) Jak jsou absolventi se svým rozhodnutím migrovat/nemigrovat spokojeni?
5. Základní charakteristiky respondentů
6. Metodologie - sběr dat ve školách a na úřadech, polostrukturované rozhovory směřované ke stanoveným výzkumným otázkám.
7. Analýza výsledků výzkumu
8. Závěr

Základní literatura (**včetně dostupnosti**):

L. BERGER, Peter, LUCKMAN, Thomas. Sociální konstrukce reality. Brno : centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 216 s. ISBN 80-85959-46-1.(Knihovna Univerzity Pardubice)

BRETTELL, Caroline B., HOLLIFIELD, James F. Migration Theory : Talking across Disciplines. [s.l.] : Routledge , 2007. 304 s. ISBN 978-0-415-95426-6.(Knihovna Univerzity Karlovy v Praze)

BRETTELL, Caroline B. Anthropology and migration : Essays on Transnationalism, Ethnicity, and Identity . [s.l.] : Altamira Press, 2003. 272 s. ISBN 9780759103191 .(Knihovna Univerzity Karlovy v Praze)

DISMAN, Miroslav Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 1993. (Knihovna Univerzity Pardubice)

HAMPL, Martin. Regionální vývoj : specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Praha: DemoArt, 2001. 328 s. ISBN 80-902686-6-8. (Knihovna Univerzity Pardubice)

HORÁKOVÁ, Milada. Současný vývoj pracovních migrací a trh práce v České republice. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2001. 44 s.(dostupný z www.vupsv.cz/Hor-So.pdf)

KALIBOVÁ, Květa. Úvod do demografie. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2001. 52 s. ISBN 80-246-0222-9. (Knihovna Univerzity Pardubice)

ROLNÝ, Ivo, LACINA, Lubor. Globalizace-Etika-Ekonomika. 1. vyd. Boskovice: František Šalé-Albert, 2001. 256 s. ISBN 80-7326-000-X.(Knihovna Univerzity Pardubice)

Konzultováno s PaedDr. Hanou Horákovou, PhD.

Datum:26.3.2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26.3. 2009

Michaela Jílková

Děkuji PaedDr. Haně Horákové, PhD., vedoucí bakalářské práce, za cenné rady a čas, který mi věnovala. Rovněž děkuji i všem respondentům za poskytnuté informace a odpovědi na mé otázky.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá migračními pohyby absolventů znojemských škol. V teoretické části se práce zabývá migračními teoriemi. Dále se pak zmiňují práce českých badatelů, kteří se zabývali migračními procesy na území České republiky, a také práce zahraničních autorů, kteří se věnovali migrační problematice v souvislosti s absolventy škol. Praktická část se zakládá na výzkumu mezi absolventy a datech získaných ze znojemských škol a Úřadu práce ve Znojmě. Cílem práce je především zjistit, jak intenzivní jsou migrační pohyby mezi těmito absolventy a jaké faktory ovlivňují jejich rozhodnutí migrovat nebo ve městě setrvat.

KLÍČOVÁ SLOVA

absolventi škol - migrace - migrační teorie - push a pull faktory – nezaměstnanost - Znojmo

TITLE

The migration movements of the school leavers from Znojmo

ANNOTATION

This bachelor deals with the migration movements of the schools leavers in Znojmo. The theoretical part of the work includes migration theories. Then are refer some works of Czech researchers, who examined the migration processes in the Czech Republic, and also some works of foreign authors, who took the interests in migration issues in connection with the school leavers. The whole work bases on the own empirical research between school leavers and on the dates from schools in Znojmo and from The Labor Office in Znojmo. This bachelor work will try to find out, how often are migration movements between school leavers from Znojmo and what factors influence their decision to migrate or remain in the town.

KEYWORDS

school leavers –migration - migration theories – push and pull factors – unemployment - Znojmo

OBSAH

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. Definice pojmu migrace	11
2. Teoretické přístupy k migraci.....	12
2.1. Zákony migrací podle E. G. Ravensteina.....	12
2.2 Němečtí sociologové 1. poloviny 20. století.....	13
2.3. Badatelé z chicagské sociologické školy	13
2.4. Badatelé z manchesterské školy.....	14
2.5. Obecná typologie migrací Williama Petersena	14
2.6. Teorie migrací Everetta S. Leeho.....	14
2.7. Badatelé ze školy neoklasické ekonomie – makro a mikro teorie	15
2.8. Nová ekonomie migrace.....	15
2.9. Teorie dvojího trhu (Dual labour market theory).....	16
2.10. Teorie světového systému (World system theory).....	16
2.11. Institucionální teorie (Institution theory)	16
2.12 Transnacionalizace (Transnational social spaces).....	16
2.13. Teorie migračních sítí (Network theory).....	17
2.14. Teorie migračních systémů	17
2.15. Teorie kumulativních příčin	17
2.16. Teorie relativní deprivace.....	17
2.17. Nová ekonomie pracovního trhu	17
2.18. Současný pohled antropologie migrací	18
3. Čeští badatelé ve sféře migrací.....	19
4. Studie o migračních pohybech absolventů.....	19
PRAKTICKÁ ČÁST.....	21
1. Cíle výzkumu	21
2. Zdůvodnění aktuálnosti tématu	21
3. Charakteristika zkoumaného terénu	21
4. Metodologie	22
5. Výzkumné otázky.....	23
6. Hypotézy	23
7. Charakteristika pracovního trhu ve Znojmě a jeho okolí.....	23
8. Postavení absolventů na pracovním trhu.....	26
9. Nezaměstnanost ve Znojmě	26
10. Základní charakteristiky respondentů a jejich zájem o obory na znojenských školách....	28
11. Požadavky na úroveň vzdělání a poptávka po jednotlivých profesích.....	29
12. Informace o absolventech škol registrovaných na Úřadu práce ve Znojmě.....	30
12. 1. Absolventi základních škol na úřadě práce	30
12. 2. Neúspěšní studenti I. ročníků mezi žadateli o zaměstnání.....	30
12.3. Absolventi středních a středních odborných učilišť na úřadu práce.....	30
12.4. Absolventi vysokých škol na úřadu práce.....	31
13. Výzkum mezi absolventy	32
13.1. Výzkum mezi absolventy základních škol	32
13.2. Výzkum mezi absolventy učilišť	33
13.3. Výzkum mezi absolventy nástavbových oborů.....	33
13.4. Výzkum mezi absolventy středních odborných škol.....	33
13.5. Výzkum mezi absolventkami střední odborné pedagogické školy	34
13.7. Výzkum mezi absolventy gymnázia	34

13.8 Výzkum mezi absolventy Soukromé vysoké školy ekonomické	35
14. Odpovědi na výzkumné otázky	35
Závěr.....	38
BIBLIOGRAFIE	40
PŘÍLOHY	1
Absolventům kladené otázky:	i
Ukázky z rozhovorů s absolventy	i
Fotografie škol, jejichž absolventů jsem se dotazovala.....	vii

Seznam grafů

Graf č.1 Mistelbach (roční průměr nezaměstnaných v roce 2007.....	24
Graf č.2 Hollabrunn 2007, (roční průměr nezaměstnaných v roce 2007.....	24
Graf č.3 Dosažené vzdělání obyvatel města při posledním sčítání lidu v roce 2001.....	26
Graf č.4 Vzdělanostní struktura uchazečů (žen i mužů)o zaměstnání k 30. 9- 2008 na ÚP Znojmo.....	26
Graf č.5 Volná místa dle požadovaného vzdělání.....	28
Graf č.6 Další pokračování ve studiu u absolventů základních škol podle místa.....	31
Graf č.7 Další pokračování ve studiu u absolventů základních škol, podle zvoleného typu školy.....	31
Graf č.8 Výzkum mezi absolventy učilišť.....	32
Graf č.9 Výzkum mezi absolventy nástavbových oborů.....	32
Graf č.10 Výzkum mezi absolventy odborných škol	33
Graf č.11 Výzkum mezi absolventkami střední odborné školy pedagogické.....	33
Graf č.12 Výzkum mezi absolventy gymnázia.....	33
Graf č.13 Výsledky výzkumu.....	34

Úvod

Téma bakalářské práce „Migrační pohyby absolventů znojemských škol“ jsem si zvolila na základě mého přání spojit oblast, o kterou se zajímám, t.j. migrační tematiku - s místem, odkud pocházím, se Znojmem. Migračními procesy jsem se zabývala v souvislosti se situací absolventů zdejších škol.

Tématu jsem se rozhodla věnovat také proto, že jsem chtěla nahlédnout do situace absolventů místních škol a zjistit něco o tom, jak si svoji budoucnost spojují s městem, v němž vyrůstali. K výběru tématu mě motivovaly především v místních médiích často zmiňované znepokojivé zprávy o nadprůměrně vysoké míře nezaměstnanosti ve městě a jeho okolí, i příběhy lidí z mého okolí, kteří se rozhodli Znojmo ať už krátkodobě nebo dlouhodobě opustit právě kvůli špatně placenému pracovnímu místu nebo nemožnosti pracovní uplatnění ve městě získat.

V rámci České republiky patří znojemský region dlouhodobě mezi hospodářsky slabé oblasti a v porovnání s ostatními okresy nemá tak vysokou kvalitu života - samo město Znojmo se v roce 2008 umístilo v žebříčku MasterCard českého centra rozvoje, který podle více než čtyř desítek indikátorů zhodnotil 24 nejvýznamnějších měst v zemi, mezi posledními v žebříčku. Pro představu uvádím, že z možných 100 bodů indexu získala Praha 86,08 bodů, zatímco Znojmo mělo pouhých 26,90 bodu. (projekt Mastercard, 2008)

Znojmo také patří k obcím s podprůměrnou kupní silou, navíc v současné době čelí (podobně jako další města v České republice) problémům spojeným s nárůstem průměrného věku obyvatelstva a s odchodem vzdělaných mladých lidí do větších měst, kde snáze nalézají odpovídající pracovní uplatnění.

Cílem práce bylo pokusit se stanovit, jak častý je odchod za prací či dalším studiem u absolventů znojemských škol, kteří mají na území města nahlášený trvalý pobyt. Při výzkumu mezi absolventy jsem reflektovala i odchody absolventů za dalším studiem, které jsou však pochopitelné, neboť město se zhruba čtyřiceti tisíci obyvateli nemůže snadno uspokojit poptávkou po vyšším vzdělávání. Dále pak měla práce určit, které push a pull faktory ovlivňují rozhodnutí absolventů migrovat nebo ve městě setrvat. A pak jsem se také chtěla pokusit odpovědět na to, jaké obory absolventi, kteří město nejčastěji opouští ukončili a jaké obory absolvovali ti, kteří ve městě setrvávají.

Co se týče struktury práce, v teoretické části se zabývám definicemi pojmu migrace, migračními teoriemi a autory, kteří se tématu migrací věnovali v českém prostředí.

Nakonec zmiňuji i několik zahraničních autorů, kteří se ve svém díle dotýkají migrační problematiky v souvislosti s absolventy škol.

V praktické části práce jsem pak zdůvodnila cíle výzkumu, charakterizovala výzkumný terén a respondenty, použitou metodologii, zmínila jsem počáteční hypotézy a definovala výzkumné otázky. Pak jsem přistoupila k samotnému výzkumu mezi absolventy na jednotlivých stupních znojenských škol. Pokusila jsem se zodpovědět vytčené výzkumné otázky, a ve zbývající části práce jsem se zabývala okolnostmi, které ovlivňují situaci absolventů ve městě (pracovní trh, nezaměstnanost, postavení absolventů, požadavky na úroveň vzdělání a poptávka po jednotlivých profesích). V odpovědích na výzkumné otázky a v závěru pak stanovuji konečné výsledky, stručně zmiňuji, které teorie je možné aplikovat i na migrační pohyby absolventů znojenských škol a pokouším se i zabývat řešením, jak zmírnit odliv absolventů z města prostřednictvím změn ve struktuře nabídky vzdělávacích oborů ve Znojmě.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Definice pojmu migrace

Definice pojmu migrace se různí podle úhlů pohledu na tento jev. Fenomémem migrace je možné se zabývat v rozličné míře, počínaje individuálními pohnutkami migranta a jeho subjektivním prožíváním jevu přes rodinné sítě a domácnosti, a dokonce i z hlediska států či institucí, až po mezinárodní vztahy a globální celosvětový systém (Janků, Marada, 2006).

Nepochybně je rozšířené tvrzení německého odborníka na poli migrací Klause J. Badeho, který prohlásil, že pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako zrození, nemoci a smrt a migrace je tudíž stará jako lidstvo samo. (Bade, 2005)

Migrace je klíčovým prvkem územních přesunů jedinců i skupin, které probíhají na stupni lokálním, regionálním i globálním. Tyto prostorové pohyby ovlivňují na sledovaném území počet, rozmístění a strukturu obyvatelstva (podle věku, pohlaví atd.), a tím také zprostředkovaně ovlivňují procesy přirozené reprodukce. (Veselá, 1997) Migrační toky vedou ke změnám v sociálních, demografických, geografických a ekonomických skladbách na sledovaných územích. Jsou určitým prvkem v procesu územní koncentrace obyvatelstva a urbanizace i vedlejším procesem některých sociálně třídních a profesionálních změn. (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986)

Demografie vychází z tvrzení, že ne všechny typy prostorového pohybu mohou být označeny jako migrace. Všechny druhy přesunů osob včetně těch přechodných nebo pohybů s různou periodicitou, za různým účelem, v různých směrech a na různé vzdálenosti¹ patří mezi jednotlivé formy prostorové mobility. V České republice se migrací chápe trvalé přestěhování mimo původní sídelní jednotku. (Kalibová, 2001; Rolný, Lacina 2001)

Demografická statistika rozlišuje několik druhů pohybu:

1) v rámci trvalé změny pobytu vnější migraci (emigraci a imigraci) a vnitřní migraci (pohyb v obcích, mezi obcemi, kraji),

2) v rámci dočasné změny pobytu sezónní migraci a vnitrostátní a zahraniční cestovní ruch a kyvadlovou migraci (většinou dojížděka do zaměstnání a do vzdělávacích institucí).

¹ sezónní migrace, kyvadlová migrace, nepravidelná migrace např. tedy každodenní dojíždění do zaměstnání, docházení do školy, dočasná vyjížděka na dovolenou, sezónní vyjížděka zemědělských dělníků, kyvadlová migrace pendlerů za zaměstnáním do ekonomicky silnější země

Přítomná statistika monitoruje směr, rozsah, důvody migrace a strukturu migrantů.

Přední český demograf Dušan Drbohlav rozlišuje prostorovou migraci obyvatelstva podle kritérií pravidelnosti pohybu a návratnosti na: migraci (jednorázovou, nebo na relativně trvalé přemístění), pravidelné pohyby (periodické, kyvadlové) a nepravidelné pohyby (návratové) tzn. dojížděky za službami, kulturou, rekreací, studijní a pracovní cesty.

Při otázce ohledně důvodů a cílů migrací můžeme vymezit například ekonomicky, profesně nebo sociálně motivované migrace a uvnitř této sféry je pak možné odlišit migraci za obživou jako existenční nutností (subsistence migration) nebo příležitostí ke zlepšení životních podmínek (betterment migration) od migrací s kvalifikačním cílem, resp. tedy profesní přípravy nebo migrace mezi filiálkami jedné firmy (career migration). Můžeme také monitorovat vzorce migračního jednání a podle nich (s mnoha přesahy a přechodnými formami) rozlišovat lokální a cirkulární migrace nebo dočasné (tedy pracovní a kvalifikační od definitivních - tj. vystěhovalectví a přistěhovalectví). (Bade, 2005)

Při chápání migrací jako sociálních procesů je možné konstatovat, že (odmyslíme-li si vynucené migrace a útky) jsou odpověďmi na více či méně komplexní ekonomické, sociální, kulturní a ekologické předpoklady existence člověka. (Bade, 2005).

2. Teoretické přístupy k migraci

Na následujících stránkách se pokusím prezentovat relevantní teorie v oblasti migračních procesů.

2.1. Zákony migrací podle E. G. Ravensteina

Britský geograf Ernest Georg Ravenstein je považován za prvního významného badatele na poli migrací. V osmdesátých letech 19. století napsal práci o migračních proudech ve Walesu a Anglii - The Laws of Migration (1889), v níž sice ještě nevytvořil nějakou migrační teorii, ale zmapováním tamních migračních pohybů se mu podařilo vyvodit zákonitosti migračních procesů:

- většina migrantů putuje na krátké vzdálenosti
- pohyby migrantů se vytváří tzv. migrační toky
- každá migrace vytváří i pohyb v opačném směru (i když ten už nemusí mít stejný objem)
- migranti pohybující se na velké vzdálenosti míří především do center průmyslu a obchodu

- lidé z městských oblastí migrují méně než lidé z oblastí venkovských
- ženy migrují častěji než muži, ale muži migrují na větší vzdálenosti

- věk většiny migrantů se pohybuje v rozmezí 20-34 let
- migrace roste spolu s ekonomickým rozvojem
- lidé migrují především z ekonomických důvodů
- městská bytová výstavba je pro příliv migrantů nedostačující, a tak vznikají chudá přistěhovalecká ghetta

2.2 Němečtí sociologové 1. poloviny 20. století

Od přelomu 19. a 20. století přestaly být migrační pohyby chápány jako pouhé mechanické posuny a badatelé se jimi začali zabývat i jako průběhem vyvázání se ze sociálních vztahů ve výchozím prostoru a navázáním nových sociálních vztahů v prostoru novém (tzv. disorganizace a reorganizace sociálních vztahů).

Němečtí sociologové byli vedeni především Maximilianem C. E. Weberem, který se zabýval růstem a fungováním městských aglomerací a Georgem Simmelem, který se soustředil především na městský způsob života a stěhování do měst považoval pro jimi skýtanou anonymitu za přínosné pro rozvoj individuality imigrantů. Tito badatelé se migrací zabývali jako průvodním jevem modernizace, přejali mnohé myšlenky E. G. Ravensteina a rozvinuli další migrační koncepce. Mezi jejich průlomové práce patří např. *The city* z roku 1921.

2.3. Badatelé z chicagské sociologické školy

Ve dvacátých letech 20. století vzniklá chicagská sociologická škola se zabývala mj. i problematikou života ve městech a evropskými imigranty v USA. Chicago bylo považováno za místo ideální pro studium života ve městě a změn zapříčiněných přílivy emigrantů. V rámci studií společenství se badatelé této školy zabývali především velkoměsty a středními městy a jevy, které se k nim váží – tedy i migračními pohyby. První generace chicagské školy je spojena se jmény Floriana Znanieckého a Williama Thomase a s jejich výzkumy mezi lety 1908-1920, ve kterých se zabývali životem polských emigrantů v USA. Robert E. Park, Ernest W. Burgess a Roderick D. MacKenzie vydali v roce 1925 knihu *The City: Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment*. Mezi známé práce patří studie *Taxi taneční klub*² od Paula Cresseye z roku 1932 založená na kvalitativním výzkumu.

² *Taxi taneční klub* byl institucí, která se vyvinula během masové imigrace do USA na konci 19. století. Jednalo se o taneční klub, v němž si muži předpláceli tanec s mladými ženami. (Hendl, 2005)

2.4. Badatelé z manchesterské školy

Sociální antropolog Max Gluckman, člen Rhodes-Livingstone Institutu, založil v roce 1947 Manchesterskou školu. Badatelé jejího okruhu (Victor Turner, Edmund R. Leach a další) zkoumali migrační procesy a jevy s nimi související (např. procesy vyvázání jedinců z lokálních příbuzenských struktur v důsledku migrací do měst) a vytvořili metodu sociální sítě. Max Gluckman o migracích alespoň okrajově pojednal ve svých pracích o jižní Africe, např. *Politics, Law and Ritual in Tribal Society* (1965). Norský sociální antropolog Fredrik Barth se o migracích zmínil např. ve svém díle *Nomads of South Persia* (1961).

2.5. Obecná typologie migrací Williama Petersena

V roce 1958 představil William Petersen svoji Obecnou typologii migrací. V ní zmínil především rozdílnost v migračním jednání, kdy nomádské společnosti na rozdíl od společností usedlých k migraci nepotřebují vnější podněty (migrování je součástí jejich způsobu života). William Petersen konstatoval, že druhy migrací se mění v čase a souvisí s technologickou vyspělostí migrujících společenství. Podle W. Petersena je migrace zapříčiněna především ekonomickými, sociálními, ekologickými, politickými a dalšími důvody. Migraci také rozdělil na primitivní, vynucenou, násilnou, dobrovolnou a masovou (Petersen 1970). William Petersen i Donald J. Bogue předpokládali, že na jedince působí faktory, kterými je ze svého prostředí vypuzován, tzv. push faktory a faktory, kterými je naopak přitahován do jiného prostředí, tzv. pull faktory (Bogue 1952, Petersen 1970).

2.6. Teorie migrací Everetta S. Leea

Teorií o push a pull faktorech se pak v šedesátých letech 20. století podrobněji zabýval Everett S. Lee. Větší důraz přitom položil na push faktory a překážky migračního procesu. Zastával názor, že proměnné jako je např. vzdálenost, fyzické a politické překážky atd. mohou proces migrace zpomalit nebo dokonce úplně znemožnit. E. S. Lee také poukázal na fakt, že migrace je selektivním procesem, protože rozdíly jako je věk, pohlaví, příslušnost k sociální třídě a společenské vrstvě ad. ovlivňují osoby v jejich reakcích na push a pull faktory a jejich schopnost případné překážky zdolávat. Navíc osobní faktory, jako jsou např. úroveň vzdělání, znalost cizího jazyka, rodinné vztahy a podobně, mohou migrační jednání urychlit nebo naopak zpomalit. (Lee, 1966)

2.7. Badatelé ze školy neoklasické ekonomie – makro a mikro teorie

Badatelé ze školy neoklasické ekonomie (americký sociolog Douglas S. Massey a další), která se rozvíjela již od konce 19. století rozlišují makro a mikro teorii. Makro teorie považuje za příčinu migrace rozdíly v poptávce a nabídce po pracovních silách. Migranti tak putují z méně vyspělých oblastí s přebývajícím pracovní silou do oblastí vyspělých s nedostatkem pracovních sil, které jim nabízí vyšší příjmy (Uherek, 2005). Mikro teorie (tzv. human capital model) počítá především s dynamikou rozhodování jednotlivců. Tvrdí, že jedinec migruje ve snaze zlepšit svůj život, a přitom doufá, že klady, které mu migrace přinese okamžitě nebo za delší čas převáží negativa (ztráty atp.) Každý jedinec přitom porovnává možné ztráty a zisky na základě svých osobních psychologických a kulturně determinovaných předpokladů i životních cílů (Graham, 1981). Klíčovým faktorem této teorie, v níž jedinec směřuje k maximalizaci svého zisku je trh práce, který poskytuje možnost být zaměstnán a dobře zaplacen.

Neoklasická teorie poskytuje možnost vysvětlit směr migračních proudů a model lidského kapitálu (užívaný od 60. let 20. století) zase ukazuje, proč určité skupiny osob migrují více než jiné. Tento teoretický přístup byl na vrcholu svého vlivu v 60. letech 20. století.

2.8. Nová ekonomie migrace

Oproti neoklasické teorii nepovažuje tato teorie migraci za pouhý akt jednotlivce, ale za rozhodnutí ve sférách větších sociálních útvarů (např. domácnosti). Za klíčové faktory pro rozhodnutí migrovat již neoznačovala ekonomické činitele (rozdíly ve mzdách atd.), ale snahu eliminovat riziko chudoby. (Henig, 2008) Za hlavního představitele tohoto směru je považován Oded Stark, který se zabýval především studiem migrací obyvatelstva z venkova do měst v oblastech třetího světa, ponejvíce v Mexiku. O migraci mluvil jako o možnosti pro domácnosti, jak se přizpůsobit kapitalistické ekonomice v prostoru, kde jsou pojišťovací a úvěrové trhy nedostatečně činné. Toto demonstroval na příkladu venkovské rodiny, které chybí kapitál pro modernizaci a zároveň jí chybí i možnosti obrany proti případnému úpadku. V této souvislosti se pak nabízí možnost migrace některého člena rodiny do města. Právě touto tematikou se zabývá například ve své studii *The migration of labor* (1991) nebo spolu s Davidem E. Bloomem v *The New Economics of Labour Migration* (1985).

2.9. Teorie dvojího trhu (Dual labour market theory)

Z neoklasické ekonomie vychází také teorie dvojího trhu. Ta konstatuje, že ve vyspělých zemích je migrace důsledkem neustálé poptávky po pracovní síle a že existují dva typy pracovních sektorů. První typ je pro domácí obyvatelstvo, které je kvalifikované a dobře placené. Druhý typ bývá fyzicky náročný a je špatně placený (nekvalifikované práce). O tyto práce spjaté s malým sociálním statusem osob, které je vykonávají, je mezi domácím obyvatelstvem malý zájem a jsou v něm tudíž zaměstnávání především pracovní imigranti (Michael J. Piore, 1979). Tato teorie tak vysvětluje, jak je možné, že na sledovaném území často při značné nezaměstnanosti existuje velká poptávka po zahraničních pracovnících a proč tito příchozí dělníci nemusí soupeřit s místní pracovní silou o jejich pracovní šance.

2.10. Teorie světového systému (World system theory)

Americký sociolog, historik a ekonom Immanuel Maurice Wallerstein ve své teorii o světovém systému považoval za příčinu migrací historické uspořádání tržních vztahů. Centra vysávající bohatství periferií a nerovnoměrné rozložení bohatství a příležitostí jsou podle jeho tvrzení hlavní příčinou migračních pohybů. To je zřetelné na migračních tocích mezi evropskými zeměmi a jejich bývalými koloniemi. Vztah mezi centrem a periferií vede k obousměrnému migračnímu proudu, kdy centrum přitahuje nekvalifikovanou pracovní sílu a periferie zase potřebné odborníky. (Wallerstein; Baršová a Barša, 2005).

2.11. Institucionální teorie (Institution theory)

Institucionální teorie se snaží objasnit vliv institucí (především nestátních a státních organizací) vzniklých prostřednictvím migrace na migrační proudy. Instituce pomáhají nebo nepomáhají migraci zprostředkovat a odstraňují tak či naopak vytváří překážky pro migraci a ovlivňují tím migrační proudy. (Massey et al. 1993)

2.12 Transnacionalizace (Transnational social spaces)

Pojem transnacionalizace otevřel další důležitou sféru při zkoumání migrací. Jeho prostřednictvím přestala být migrace chápána jako jednosměrný proces „sem nebo tam“. (Faist, 2000) Teorie je založena na důrazu na přeshraniční vztahy, které migrací mezi jednotlivci a skupinami vznikají. Prostřednictvím aktivit migrantů vznikají mezi zdrojovými a cílovými zeměmi svazky v oblasti ekonomické, politické i kulturní. S tím pak souvisí i koncepce sociálního kapitálu.

2.13. Teorie migračních sítí (Network theory)

V teorii migračních sítí se říká, že migrační proudy plynou v rámci sociálních interakcí a migrant je jejich aktivním členem. Migrační sítě jsou množinami mezilidských vztahů, které poutají migranty v cílových oblastech s jejich zemí původu příbuzenskými a přátelskými pouty (Massey, 1988). Samotná existence migrační sítě se může pro některé jedince stát důvodem proč migrovat. Sociální sítě totiž při migraci fungují jako minimalizace případných problémů. S přibývajícím množstvím individuálně migrujících jedinců sociální síť roste a rozhodnutí se migrovat je pro jedince snazší.

2.14. Teorie migračních systémů

Teorie migračních systémů uvažuje o tom, za jakých okolností vznikla migrační spojení mezi jednotlivými zeměmi a konstatuje, že zdrojové a cílové země jsou spolu propojeny prostřednictvím migrantů, historickými a kulturními aspekty. (Kritz, Zlotnik 1992).

2.15. Teorie kumulativních příčin

Teorie kumulativních příčin je založena na tvrzení, že migrace je evolučním procesem, který vede prostřednictvím mechanismů zpětných vazeb k socioekonomickým změnám v cílové i zdrojové oblasti. (Massey et al., 1993).

2.16. Teorie relativní deprivace

Teorie relativní deprivace se zabývá rozhodujícími faktory pro migraci, které jsou nejastěji představovány jako snaha zlepšit podmínky rodin migrantů ve zdrojových zemích (Stark, 1991). Příčinou migrace je tedy ekonomický rozdíl mezi cílovou a zdrojovou zemí a stejně tak i rozdíly v životní úrovni osob ve zdrojové zemi. Migrant se pak jen snaží tyto rozdíly vyrovnat.

2.17. Nová ekonomie pracovního trhu

Nová ekonomie pracovního trhu považuje migraci za důsledek ekonomických jednání komunit. Zabývá se domácím hospodařením a ztrátou pracovní síly v něm při migraci (Taylor, Martin, 2001). V neposlední řadě pak také usiluje o podrobnější analýzu důsledků migrace pro migrantovo nejbližší okolí.

2.18. Současný pohled antropologie migrací

Prostřednictvím migračních teorií byly vysvětleny některé aspekty migračních pohybů, přesto jsou však mnohé poznatky jenom útržkovité, a tak nebylo možno stanovit žádné paradigma. Při bádání v oblasti migračních pohybů převládaly v minulosti poměrně dlouhou dobu ekonomické přístupy, migrace je ovšem multidisciplinárním fenoménem a podle tohoto hlediska je tedy nutné k jejímu studiu přistupovat.

V mnoha migračních teoriích chybí reflexe vazeb migrantů na jejich země původu. Tyto vazby mají přitom důležitou úlohu - skrze ně putují peníze a je ovlivňován lokální rozvoj v oblastech emigrace atd. Podle Světové banky v roce 2006 činily reemitence do rozvojových zemí asi 199 miliard USD a zároveň zhruba dalších 100 miliard prošlo neoficiálními toky. Remitence jsou osobní finance migrantů zasílané do země jejich původu, kde výrazně přispívají k rozvoji domácností a tím i místní a dokonce i národní ekonomické úrovně. Mohou zažehnat chudobu, navýšit úspory nebo posloužit jako investice pro další rozvoj (podnikání, vzdělávání...). (Říhová,2007)

Antropologie migrací se tak samotným fenoménem začala zabývat především v rozměru sociálním a ne jako jevem, který je spjat velkou měrou pouze s ekonomickým faktorem. Migrace podle některých badatelů pro mnohé lidi představuje především strategii jak přežít a není tedy prostředkem, skrze který by si ekonomicky polepšili.

Mezi významné antropology migrací patřil jako jeden z prvních Dr. Robert Rhoades se svojí prací *Guestworkers and Germans: The Anthropology of Migration* z roku 1976, v níž se zabýval pracovními imigranty z Turecka a Španělska v Německu. Dalším badatelem je Chairil Anwar, který fenomén migrace hojně zmiňuje v nejedné ze svých studií, (kupř. *Labour mobility and the dynamics of the construction industry labour market*) nebo například Dr. Filippo Ossela ve svých výzkumech *Migration, modernity and social transformations in South Asia* (2003) nebo *Migration, money and masculinity in Kerala* (2000).

3. Čeští badatelé ve sféře migrací

Demograf Marek Kučera rozebral vývoj obyvatelstva na našem území od vzniku samostatného Československa do počátku devadesátých let 20. století v kontextu ekonomických, politických a sociálních poměrů (Populace České republiky 1918-1991). Ekonomové Ivo Rolný a Lubor Lacina se naopak migrací zabývali jako globálním jevem (např. v knize Globalizace-Etika-Ekonomika). Významné práce, ve kterých je nastíněn vývoj obyvatelstva od pravěku do devadesátých let a nechybí v nich ani prognózy do dalších let, vytvořili geografové Martin Hampl (Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR) a Ludmila Fialová (Obyvatelstvo českých zemí od poloviny 18. století do roku 1918).

Mnohé práce, například ty od Martina Hampla (Diferenciace a zvraty regionálního vývoje Karlovarska) a demografky Boženy Novákové-Hřibové (Migrace obyvatelstva v moravských krajích) se zabývaly migrováním obyvatel v regionech. Demograf Zdeněk Čermák při hodnocení migračního vývoje v první polovině devadesátých let 20. století upozornil na pokles migrační mobility u nás (Migrace a suburbanizační procesy v České republice).

Migrací obyvatelstva na Moravě se v sedmdesátých letech zabývala Božena Nováková-Hřibová a později, v letech devadesátých Hana Trávníčková (Analýza migrace moravských okresů v letech 1971-1990).

Vývoji migrační atraktivity jednotlivých okresů v ČR pro období 1961-1991 se věnovali Dagmar Bartoňová (např. v publikaci Demografické aspekty vnitřní a zahraniční migrace v České republice v 90. letech) a Dušan Drbohlav. Fenomémem pracovních migrací se pak zabývá Milada Horáková (např. práce Obyvatelstvo, trh práce a migrace v České republice) a Jana Vavrečková (např. článek Zájem o práci v zahraničí v obcích česko-rakouského příhraničí ve vztahu k celkové populaci ČR).

4. Studie o migračních pohybech absolventů

G. M. Robinson napsal studii Migration: aspirations and reality amongst school-leavers in a small south Canterbury town, v níž se zaměřil na absolventy škol v jednom novozélandském městě. Autoři Jonathan Baker a Tade Akin Aina napsali knihu The Migration Experience in Africa, v níž mj. zmiňují i migrační jednání absolventů škol. O absolventech škol se zmiňuje i zpráva Vocational education and training and the labour market in Latvia od B. Ramina a dalších autorů. Sinolog John Philip Emerson vydal mezi svými studiemi z čínského prostředí např. práci Urban School-Leavers

and Unemployment in China. O. Ladipo je autorem práce Unemployment Generation Among School Leavers in Nigeria's Former Western State.

V Austrálii v této oblasti publikoval sociolog Lawrence J. Saha - The Legitimacy of Early School Leaving: Occupational Orientations, Vocational Training Plans, and Educational Attainment among Urban Australian Youth. Ve Velké Británii se touto tematikou zabývali John Micklewright, Mark Pearson a Stephen Smith v práci Unemployment and Early School Leaving.

V českém prostředí se mi bohužel nepodařilo v textech demografického ani antropologického charakteru objevit žádnou studii, která by se dotýkala problematiky související s migračními pohyby absolventů škol.

PRAKTICKÁ ČÁST

1. Cíle výzkumu

Cílem mého terénního výzkumu mezi absolventy znojemských škol bylo získat si podklady pro práci zabývající se tématem migračních pohybů těchto osob.

Prostřednictvím výzkumu jsem chtěla získat informace o tom, k jak intenzivním migračním pohybům mezi absolventy znojemských škol dochází. Dále jsem se chtěla zabývat tím, jakými faktory jsou tyto migrační procesy zapříčiněny. A také vysledovat některá specifika, která se k migracím absolventů místních škol vážou.

2. Zdůvodnění aktuálnosti tématu

Znojemská oblast patří v celorepublikovém průměru k těm, které se pravidelně objevují ve statistikách reflektujících místa s vysokou mírou nezaměstnanosti. Práce se zaměřuje především na situaci čerstvých absolventů znojemských škol, kteří jsou ve Znojmě zároveň nahlášení k trvalému pobytu. Někteří z těchto absolventů město opouští a odchází za dalším studiem. Množství absolventů z města také odchází, ať již na kratší nebo delší dobu za prací, jejich počty přitom nejsou zanedbatelné, ostatně pracovní migrace představuje nejčastější migrační typ ve vyspělých zemích světa.

3. Charakteristika zkoumaného terénu

Znojmo, druhé největší město jihomoravského kraje, se nachází nad řekou Dyjí v blízkosti rakouských hranic.

Ke dni 31. prosince 2007 bylo na území města k trvalému pobytu přihlášeno 35 280 obyvatel. V tomto roce se do Znojma přistěhovalo 597 osob (z toho 275 mužů a 322 žen) a v tomtéž roce se z města naopak vystěhovalo 792 osob (358 mužů a 434 žen). Saldo migrace tak dosáhlo čísla -195 (z toho -83 mužů, -112 žen). Z pohledu mechanické změny obyvatelstva lze pro město Znojmo konstatovat, že není migračně atraktivní, od roku 1996 prakticky každoročně převažuje počet vystěhovalých nad přistěhovalými. Nicméně můžeme konstatovat, že v několika posledních letech se množství vystěhovalých přibližuje počtu přistěhovalých.

Ve Znojmě je pět devítiletých základních škol (Základní škola na ul. Mládeže, Základní škola JUDr. Josefa Mareše, Základní škola na ul. Pražská, Základní škola na nám. Republiky, Základní škola na Václavském nám.), dvě gymnázia (Gymnázium Dr. Karla Polesného a Gymnázium na ul. Pontassievská), osm středních odborných škol

a učiliští (SOŠ a SOU na ul. Dvořákova, SOŠ technická a SOU na ul. Uhelná, SOU a SOŠ na ul. Přímětická, SOŠ Podyjí s.r.o, SOŠ pedagogická na Pontassievské ul., Střední zdravotnická škola, Střední soukromá škola Garance o.p.s., Obchodní akademie), dále pak ještě Vyšší odborná škola zdravotnická a Soukromá vysoká škola ekonomická.

4. Metodologie

V první fázi mého výzkumu jsem se zaměřila na teoretickou oblast, tedy jsem si prostudovala literaturu, která se zabývá migračními procesy a pak také dostupné materiály s nabízenými studijními obory na znojemských školách.

V měsíci červnu jsem pak přistoupila k vlastnímu výzkumu. Respondenty pro výzkum byli pouze ti absolventi znojemských škol, kteří při dotazování uvedli, že ve Znojme mají trvalé bydliště. Dotazovala jsem se žáků čtyř znojemských základních škol (na ul. Mládeže, na náměstí Republiky, na Václavském náměstí a na Základní škole JUDr. Josefa Mareše), pro jaké další studium a kde se rozhodli.

Absolventy středních škol a učiliští jsem se rozhodla kontaktovat až koncem měsíce července. Předpokládala jsem, že v té době už většina z nich bude vědět, zda byla přijata k dalšímu studiu nebo se již poohlédla po pracovním uplatnění. Tento výzkum jsem provedla prostřednictvím metody sněhové koule a to tak, že jsem kontaktovala několik absolventů, které znám, a jejich prostřednictvím jsem pak získala kontakt na jejich nedávné spolužáky a posléze jsem také kontaktovala některé z mých bývalých spolužaček a spolužáků a získala jsem jejich prostřednictvím kontakty na spolužáky jejich mladších sourozenců, kteří byli ochotni zodpovědět mi moje otázky.

V průzkumu tak odpovídali absolventi Střední odborné školy a Středního odborného učiliště na ulicích Alšově, Dvořákově a Uhelné, i absolventi Středního odborného učiliště a Střední odborné školy na Přímětické ulici, dále pak absolventi Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické a absolventi Gymnázia Dr. Karla Polesného.

Mezi zhruba čtyřiceti absolventy Soukromé vysoké školy ekonomické jsem pak objevila pouze tři, kteří jako místo svého trvalého bydliště uvedli Znojmo. Většina absolventů školy totiž pochází z přilehlých obcí. Dvě z těchto absolventek budou pokračovat v navazujícím magisterském studiu mimo Znojmo. Ostatně většina absolventů bakalářského studia na zdejší vysoké škole se rozhodla pro další studium. Všichni, kteří chtěli pokračovat ve studiu, museli odejít na mimoznojemské školy, protože na zdejší vysoké škole ještě nebyly akreditovány navazující obory.

Na podzim jsem pak zpracovala i údaje získané ze znojemského úřadu práce, které se svým obsahem vážou k absolventům škol.

5. Výzkumné otázky

Ukončení studia je významným mezníkem v životě jednotlivce, který se musí vypořádat s otázkami spojenými s jeho novou rolí ve společnosti. Někteří absolventi se rozhodnou pokračovat v dalším vzdělávání, další nastoupí do zaměstnání. Získání vhodného pracovního místa se však někdy pojí s nutností změnit své stávající bydliště. Ti absolventi, kteří se pak k odchodu za prací neodhodlají se mohou ocitnout i v nelehké životní situaci.

Prostřednictvím výzkumu bych se chtěla pokusit stanovit odpovědi na tyto otázky:

- Absolventi kterých oborů ve městě často zůstávají? Absolventi kterých oborů město nejčastěji opouští?
- Jak častý je odchod absolventů z města za prací?
- Které pull a push faktory jednání absolventů ovlivňují?

6. Hypotézy

Domnívala jsem se, že počet absolventů, kteří z města odchází za prací bude převyšovat počet absolventů, kteří ve Znojmě zůstávají a že častěji budou město opouštět absolventi oborů s maturitou nežli absolventi oborů s výučním listem. Předpokládala jsem, že absolventi, kteří se z města budou stěhovat za prací, tak budou činit pouze v případech, kdy získali pracovní místo v jiném než znojmském okrese, tedy ve větší vzdálenosti od města. Také jsem uvažovala o tom, že absolventi se budou stěhovat především do měst, ve kterých je průměrná mzda vyšší než ve Znojmě. Za hlavní faktory, které absolventy z města vedou jsem považovala nalezení odpovídajícího pracovního uplatnění a snahu získat za odváděnou práci vyšší mzdu. Dále jsem předpokládala, že k setrvání absolventů ve městě nejvíc přispívá přítomnost jejich rodin i přátel a znalost prostředí.

7. Charakteristika pracovního trhu ve Znojmě a jeho okolí

Historickým základem průmyslové výroby na okrese bylo zpracování místních surovinových zdrojů – cihlářských hlín a keramických jíílů. S dlouholetou tradicí je spjat potravinářský průmysl (cukrovarnický, konzervářský) a vinařství. Postupně se rozvíjely další průmyslové obory – výroba obuvi, skleněných vláken a strojírenství.

Hospodářská základna Znojma je ovlivněna mnoha faktory, především přírodními podmínkami, geografickou polohou města, historickým vývojem a strukturou osídlení. Město

Znojmo je tradičním hospodářským centrem znojemského okresu, které je však již řadu let postiženo útlumem zdejších tradičních průmyslových odvětví (zejména strojírenského, potravinářského, kožedělného a keramického průmyslu), což se nepříznivě promítá do situace na trhu práce. K tomuto stavu došlo především v devadesátých letech, kdy ekonomika ve městě prošla velkými transformačními změnami, spojenými s rychlou privatizací a v neposlední řadě i s restrukturalizací činností. Došlo ke krachům mnoha velkých podniků a k zastavení některých výrobních provozů. Na druhou stranu rozvoj soukromého podnikání vedl ke vzniku řady malých a středních firem, především v nevýrobní sféře, v průmyslu a ve stavebnictví. Některé průmyslové a stavební podniky pak byly založeny za pomoci zahraničního kapitálu. (strategický plán rozvoje města)

V současnosti se ve Znojmě nachází pouze dva průmysloví zaměstnavatelé s více než 200 pracovníky, v ostatních případech se jedná o malé a střední podniky.

Nejvýznamnějšími průmyslovými firmami se sídlem nebo provozovnou na území města Znojma jsou Egston System Electronic, spol. s.r.o. (elektrotechnický průmysl), LAUFEN CZ s.r.o. (keramický průmysl), Elektrokov, a.s. Znojmo (elektrotechnický průmysl), TOS Znojmo, a.s. (strojírenský průmysl), Haas Profile s.r.o. (kovodělný průmysl), Pegas Nonwovens s.r.o. (textilní průmysl). K dalším velkým zaměstnavatelům patří v oblasti veřejných služeb Nemocnice Znojmo, školská a sociální zařízení a také Věznice Znojmo. (údaje z Úřadu práce)

V celém regionu představuje pouze samotné město Znojmo přirozenou spádovou oblast trhu práce s větším počtem pracovních příležitostí v průmyslu, stavebnictví, službách a obchodu, za zmínku stojí, že tradiční zemědělství zaměstnává jenom 3,2% znojemských obyvatel, ačkoli svou výměrou 113 437 ha zemědělské půdy se řadí okres Znojmo na první místo mezi okresy Jihomoravského kraje. Klimatické podmínky v oblasti jsou vhodné pro pěstování ovoce, zeleniny a vinné révy. (znojemský podnikatelský portál, 2008)

Nevyužité možnosti jsou zatím v rozvoji turistického ruchu a rekreace. Příznivé klima, přírodní prostředí a unikátní historické památky jsou dobrým základem pro jeho další rozšiřování.

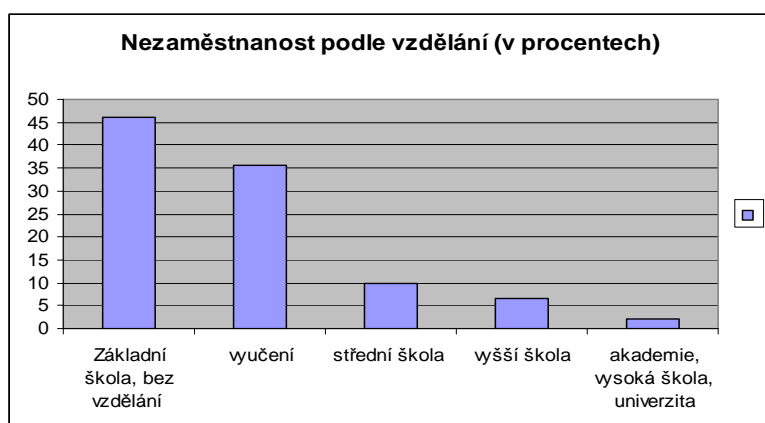
Obecně můžeme říci, že trh práce je nevyvážený a má sezónní charakter s velkými výkyvy v zaměstnanosti. Nejen znojemští občané dojíždí za prací do blízkého Rakouska, neboť v přilehlých rakouských okresech je míra nezaměstnanosti nižší než v okrese Znojmo. Tyto pracovní možnosti jsou ale omezovány rakouskými pracovními úřady a jedná se především o práce sezónního charakteru v zemědělství nebo v cestovním ruchu. Dlouhodobě jsou někteří lidé ze Znojma v Rakousku zaměstnáni v gastronomii (kuchaři,

číšníci, barmani), dále ve stavebních profesích (tesaři, zedníci, svářeči, malíři, zámečníci, montéři ad.), ale také jako sekretářky, řidiči, automechanici, chovatelé koní, asistenti, obchodní zástupci, zdravotní sestry a pečovatelky. (údaje z úřadu práce)

-Mistelbach 2007 (roční průměr nezaměstnaných v roce 2007 byl 1 887 osob)

-Hollabrunn 2007 (roční průměr nezaměstnaných v roce 2007 byl 1 335 osob)

Pracovní místa vznikla také v příhraniční oblasti regionu, kde se podnikatelské aktivity zaměřily především na poskytování služeb, které z větší části využívají rakouští občané, ovšem v rostoucí míře také čeští (a mezi nimi i znojemští občané), kterýžto vývoj je spojen s rostoucím životním standartem v České republice.

Významnou bariérou práce v Rakousku je pro nemálo absolventů nedůvěra ve vlastní znalost němčiny, ale i přepočtení výhodnosti vyššího výdělku vzhledem k tamějším životním nákladům a k výši financí, které by museli vynaložit na dojíždění nebo do přestěhování se.

8. Postavení absolventů na pracovním trhu

Mezi činitele, které mají vliv na vyšší míře nezaměstnanosti absolventů škol, náleží hospodářská struktura regionu - např. orientace na průmyslovou nebo zemědělskou výrobu, jeho geografická poloha – v blízkosti velkých měst existuje více pracovních příležitostí pro obyvatele-, dále pak sociální skladba obyvatelstva (v jednotlivých regionech bývá odlišný počet osob s nejvyšším a naopak nejnižším vzděláním).

Uplatnění absolventů škol na trhu práce je závislé na celkovém stavu a vývoji pracovního trhu. Absolventi škol patří nejenom v naší zemi ke skupinám obyvatel, které bývají negativním vývojem na trhu práce postiženy nejvíce. V době ekonomického poklesu mají zaměstnavatelé menší zájem zaměstnávat absolventy škol, kteří mají malé nebo dokonce žádné zkušenosti na konkrétní pracovní pozici. Se zhoršenou ekonomickou situací je spojena i menší míra inovací, která také absolventům nepřispívá ve prospěch. Avšak ve fázích ekonomického růstu zaměstnavatelé absolventy rádi přijímají obzvláště při zavádění nových technologií. (Koucký, Zelenka;2008)

Postavení absolventů škol na pracovním trhu je spjata s celkovou ekonomickou situací daného regionu. Míra nezaměstnanosti u absolventů škol bývá zpravidla vyšší než u zaměstnanců se stejným vzděláním, avšak s praktickými zkušenostmi.

9. Nezaměstnanost ve Znojmě

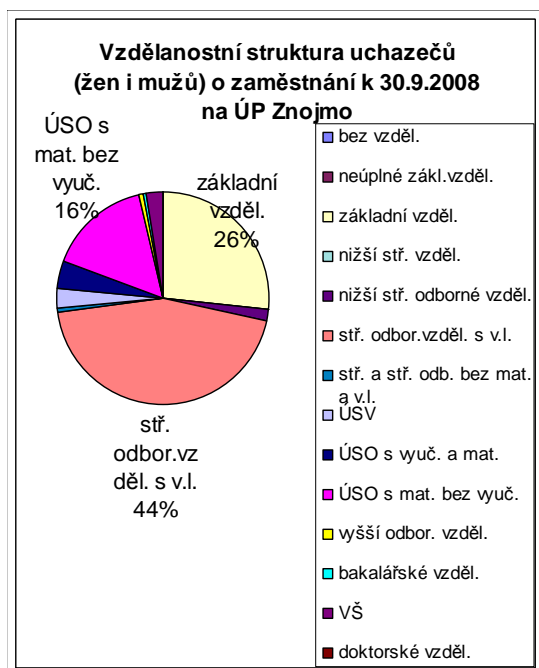
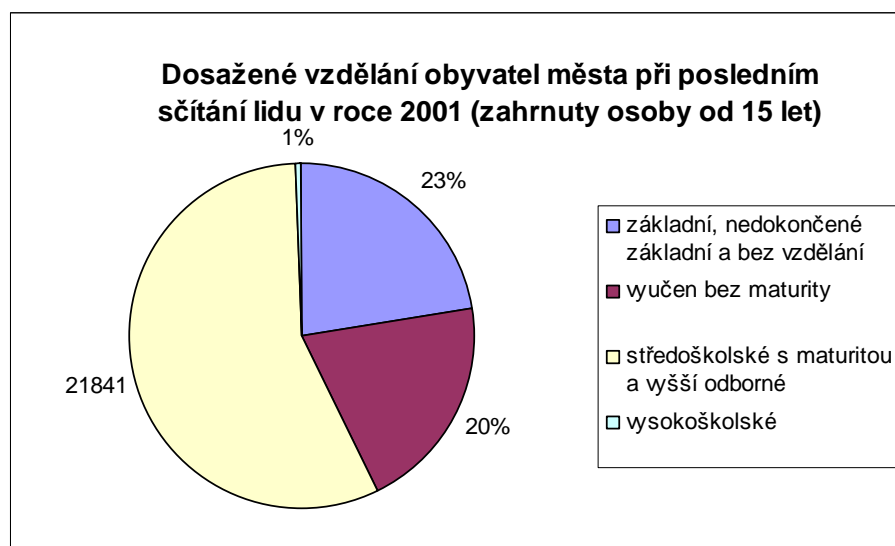
Na Úřadě práce ve Znojmě se mi nepodařilo získat materiály týkající se výlučně žadatelů o zaměstnání z řad absolventů znojemských škol a tak jsem musela pracovat pouze s rozsáhlejšími údaji. Prostřednictvím statistik zpracovaných Úřadem práce ve Znojmě jsem zjistila, že k 30. září 2008 bylo na pracovním úřadu registrováno 4954 žadatelů o zaměstnání (z toho 2873 žen).

K 30. listopadu 2008 činila míra registrované nezaměstnanosti v okrese Znojmo 9,3 %. A nepříliš lichotivý je také fakt, že průměrné mzdy patří k nejnižším v kraji.

Na příkladě Znojma platí, že je zřejmý vztah mezi migrací z pracovních důvodů a průměrnou mzdou v místě. Čím vyšší je průměrná mzda, tím méně osob se totiž z místa odstěhuje. A naopak zase platí, že čím je průměrný plat vyšší, tím více osob se do místa stěhuje.

Ačkoliv jsou počty nezaměstnaných udávané znojemským úřadem práce vysoké, mezi názory respondentů i názory v místních médiích převažují ty, že nezaměstnanost ve Znojmě samotným problémem není, že totiž většina z těch, kteří představují lidi bez práce je nezaměstnaná dlouhodobě a jedná se o lidi tzv.“nezaměstnatelné“. Za problém je

pak naopak považován nedostatek vysokoškolsky vzdělaných osob, který je patrně způsoben nižšími platy ve městě ve srovnání s městy většími a také malým počtem potenciálních zaměstnavatelů. Podle některých respondentů existují dobrá místa ve Znojmě jen přes „doporučení“ blízkých a známých, jiní ovšem tvrdí, že i bez protekce je ve městě možné najít dobře placená místa, současně však tvrdí, že to není zrovna snadné s ohledem na vysoký počet v minulosti zkrachovalých podniků.

Z dostupných statistik za léta 1991-2004 je zcela zřejmé, že se z okresu Znojmo vystěhovávají lidé vysokoškolsky aktivní ve větším množství, než v jakém jiní takto vzdělaní lidé na okres Znojmo přichází.

Při hodnocení úrovně vzdělanosti lze konstatovat, že pro město Znojmo je typický vyšší podíl populace se vzděláním základním a úplným středoškolským. V porovnání s populací v kraji má Znojmo nižší podíl osob se středním odborným vzděláním, nízký je i podíl vysokoškolsky vzdělaných osob (toto číslo je však nad průměrem České republiky).

Pro Znojmo je typická vysoká zaměstnanost v průmyslu (strojírenská výroba) a nízká zaměstnanost v oblasti obchodu a služeb. Tento stav vede k poptávce pouze po určité skupině kvalifikovaných pracovních sil. V souvislosti s tím je třeba podotknout, že jednou z příčin

nezaměstnanosti ve Znojmě je i nesoulad mezi kvalifikační strukturou uchazečů o zaměstnání a pracovní nabídkou.

Ve srovnání s jinými okresy republiky má Znojmo vysoký podíl nezaměstnaných absolventů.

10. Základní charakteristiky respondentů a jejich zájem o obory na znojemských školách

Respondenty pro výzkum byli pouze ti absolventi znojemských škol, kteří při dotazování uvedli, že ve Znojmě mají trvalé bydliště.

Dotazované osoby projevily velký zájem o studium na gymnáziích a naopak malý zájem o učňovské obory - prodavač, zahradník, truhlář, elektrikář, obráběč kovů, pekař, řezník, svářeč, brusič kovů. Současně jsou to však právě tyto učební obory, po jejichž absolventech je na místním pracovním trhu podle Úřadu práce ve Znojmě největší poptávka.

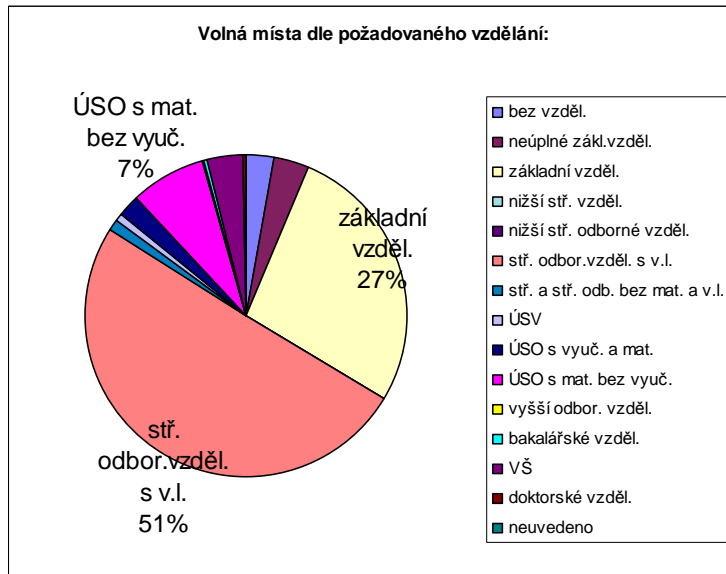
Dívky se často hlásí na znojemské gymnázium, na střední odbornou školu pedagogickou, na hotelové školy a na střední školu zdravotnickou. Ty dívky, které byly přijaty na gymnázium si již nyní většinou byly při rozhovorech vědomy toho, že by po maturitě chtěly pokračovat ve studiu na vysokých školách. To zdůvodňovaly nezájmem zaměstnavatelů o maturanty gymnázií a malou nabídkou pracovního uplatnění ve městě pro tyto absolventy.

Na učiliště se dívky po absolvování povinné školní docházky nejčastěji hlásí na obory kadeřnice, kuchař-číšník a cukrářka.

Dotazovaní chlapci byli přijati především na učební obory automechanik, autoelektrikář a kuchař-číšník. (Mezi učebními obory na znojemských učilištích je však také velký zájem o opravářství zemědělských strojů, je tedy pravděpodobné, že právě o tento obor projevují větší zájem chlapci ze znojemského okolí. Znojemský okres je zemědělskou oblastí a velcí zemědělští vlastníci se stále snaží udržovat svá pole, tudíž tu tento učební obor může prosperovat).

Na střední odborné školy byli dotazovaní chlapci často přijati na žádané gymnázium a obchodní akademii a také na obor podnikání.

11. Požadavky na úroveň vzdělání a poptávka po jednotlivých profesích

Situace na trhu práce ve Znojmě i jeho okolí je neuspokojivá, neboť struktura volných pracovních míst a jejich charakter neodpovídá skladbě uchazečů o zaměstnání. Stejně jako obecně český pracovní trh, i ten znojemský se potýká s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků, především těch z řad řemeslníků.

Na Znojemsku stále převažuje poptávka nad nabídkou u profesí jako jsou například kuchař-číšník, kovoobráběcí profese, šička, truhlář a zedník. Zájem také nadále trvá v oblasti stavební, textilní výroby, kovovýroby, strojírenství a dřevovýroby.

Na druhou stranu přetrvává především nedostatek pracovních pozic pro uchazeče se středoškolským vzděláním všeobecného směru, zejména v oblasti administrativy a ekonomiky.

Charakteristickým rysem nabídky pracovních míst ve Znojmě je její výrazné ovlivnění sezónním charakterem. Příčiny tohoto stavu jsou zřejmé – vedle sezónních prací v zemědělství především orientace na poskytování služeb v cestovním ruchu pouze v letní sezóně.

Ve městě Znojmě se vedle významných průmyslových, stavebních a zemědělských podniků koncentrují i orgány státní správy a samosprávy, což vytváří v kontextu celého okresu významnou poptávku po pracovních silách.

Město také těží ze své polohy nedaleko česko-rakouských hranic a z toho, že jím prochází významná silniční komunikace E 59, což umožňuje vytvářet nová pracovní místa v cestovním ruchu a ve službách.

12. Informace o absolventech škol registrovaných na Úřadu práce ve Znojmě

12. 1. Absolventi základních škol na úřadě práce

Ve školním roce 2007/2008 ukončilo vzdělání na základních školách v okrese Znojmo 1 372 žáků. Prostřednictvím v poslední době přetrvávajících nízkých nároků při přijímacím řízení na střední školy, jsou podle pracovníků úřadu práce ke studiu v rostoucí míře přijímáni i žáci s nízkým průměrným prospěchem. Ti pak často studium nezvládají a v průběhu prvního roku školu opouští. Aby k této situaci nedocházelo, snaží se poradci z informačních a poradenských středisek (IPS) na tuto skutečnost upozornit během besed k volbě povolání, které probíhají se žáky 8. tříd. Během 1. pololetí roku 2008 se uskutečnilo 44 takových besed, které absolvovali žáci 8. ročníků čtyřiaadvaceti základních škol v okrese Znojmo. S většinou těchto žáků se poradci IPS setkali i ve 2. pololetí školního roku. Při individuálních pohovorech se snažili žáky ovlivnit tak, aby jejich volba odpovídala jejich schopnostem, prospěchu a v neposlední řadě situaci na trhu práce. Tato kritéria poradci IPS zdůrazňovali i při besedách s rodiči v rámci schůzek Sdružení Rodičů a Přátel Školy.

12. 2. Neúspěšní studenti I. ročníků mezi žadateli o zaměstnání

Ke 30. červnu 2008 bylo v evidenci Úřadu práce 66 mladistvých se základním vzděláním, kteří představovali 1, 3% z tehdejšího celkového počtu uchazečů o zaměstnání. Většina z nich (asi 68%) se zaregistrovala po 1. únoru 2008, tedy po prvním pololetí školního roku, kdy všichni ukončili studium 1. ročníků středních škol. K tomuto předčasnému ukončení studia je spíše než neochota se učit povětšinou přiměla špatná volba učebního nebo studijního oboru, často totiž špatně odhadli své studijní schopnosti a zájmy. Poradci z úřadu práce se tyto uchazeče o zaměstnání pokusili přesvědčit k návratu do škol. Těm z nich, kteří se po letních prázdninách rozhodli do školy nenastoupit, byla na podzim nabídnuta účast v poradenském programu Job club, jehož hlavním cílem je bylo opětovně přesvědčit k návratu ke vzdělávání.

12.3. Absolventi středních a středních odborných učilišť na úřadu práce

Na středních školách a na středních odborných učilištích ve znojemském okrese ukončilo své vzdělávání 1265 absolventů. Z nich bylo 224 absolventů gymnázií, 618 absolventů maturitních oborů a 423 absolventů středních odborných učilišť. Téměř všem z těchto absolventů byl poskytnut kompletní informační servis na besedách,

které pořádalo IPS v prostorách úřadu práce nebo ve školách. V průběhu měsíců března až června se uskutečnilo s absolventy středních škol a učilišť celkem 40 besed.

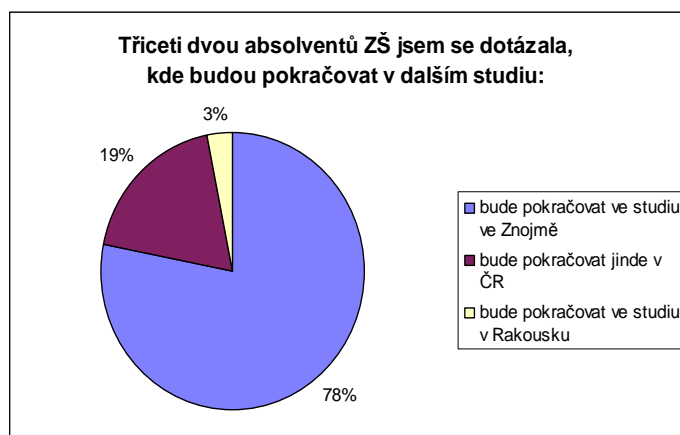
Mezi uchazeči o práci z řad absolventů tvořili v červnu 2008 nejpočetnější skupinu absolventi středních odborných učilišť a to asi 45 % (z toho 31% vyučených, 14% s maturitou), a dále pak absolventi středních odborných škol a gymnázií 37%, vysokoškoláci pak představovali 11%. Ze středních škol a učilišť se během června přihlásilo jenom devět letošních absolventů. Další absolventi, kteří nesehnali práci, se pak přišli přihlásit až na konci letních prázdnin.

12.4. Absolventi vysokých škol na úřadu práce

Mezi téměř pěti tisíci lidmi, evidovanými na znojenském úřadu práce ke 30. září 2008, bylo 15 vysokoškolských absolventů a 29 absolventek do třiceti let věku.

13. Výzkum mezi absolventy

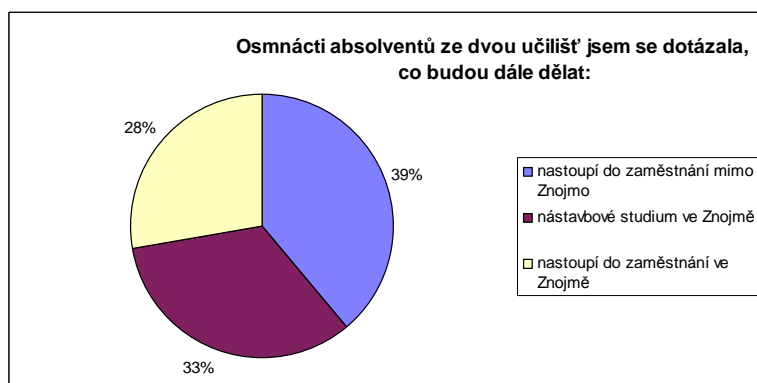
13.1. Výzkum mezi absolventy základních škol

Je zřejmé, že ve městě je dostatečné množství středních škol (střední odborné školy, střední odborná učiliště, gymnázia, střední pedagogická škola, střední zdravotnická škola, obchodní akademie), což místním absolventům devátých tříd umožňuje, aby mohli pokračovat ve studiu ve stejném městě. Ti absolventi devátých tříd základních škol, kteří se rozhodli pro další studium mimo město Znojmo, nejčastěji odchází na střední školy a učiliště do Třebíče, Jihlavy, Brna a rakouského Retzu. Jejich zvoleným oborem bývá často hotelnictví, informační technologie, obchodní akademie nebo např. policejní škola.

Při výzkumu jsem si také všimla, že na středoškolské obory ukončené maturitou nastupují dívky ve větším počtu než chlapci. Toto je zřejmě způsobeno tím, že dívky si uvědomují, jak složité je postavení žen s výučním listem na místním trhu práce. Nabídka pracovních míst pro ženy bez maturity je totiž velmi malá a jedná se o zaměstnání finančně špatně ohodnocená. Na oborech ukončených výučním listem pak zase převažují chlapci. I přesto, že na místním trhu práce zaměstnavatelé upřednostňují mezi zájemci o místo ty absolventy, kteří mají vedle výučního listu také maturitu v oboru.

13.2. Výzkum mezi absolventy učilišť

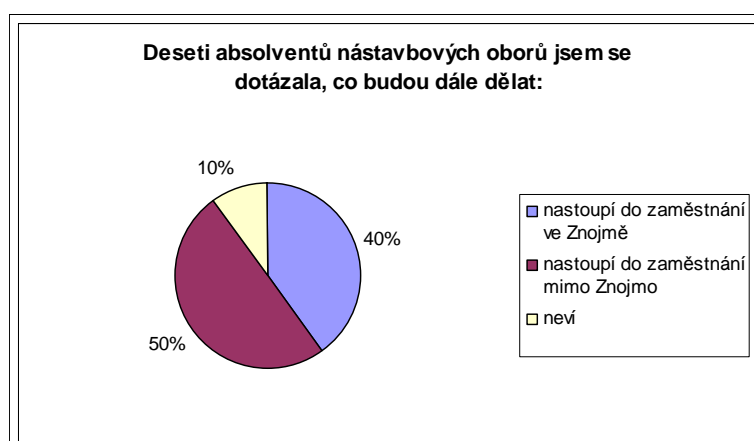

Výzkum byl realizován mezi absolventy oborů zedník, truhlář, autoelektrikář, cukrář, zahradník, kadeřník, kuchař-číšník.

Při výzkumu uvedlo 61% absolventů znojemských učilišť, že ve Znojmě ještě

setrvávají, protože se tu přihlásili k nástavbovému studiu nebo si tu našli práci. 39% dotázaných uvedlo, že získalo zaměstnání mimo město (většina z nich přitom uváděla, že v Brně nebo rakouské příhraniční oblasti, popř. menších městech v kraji), jednalo se přitom povětšinou o absolventy oborů kadeřnice, kosmetička, kuchař-číšník, zahradník.

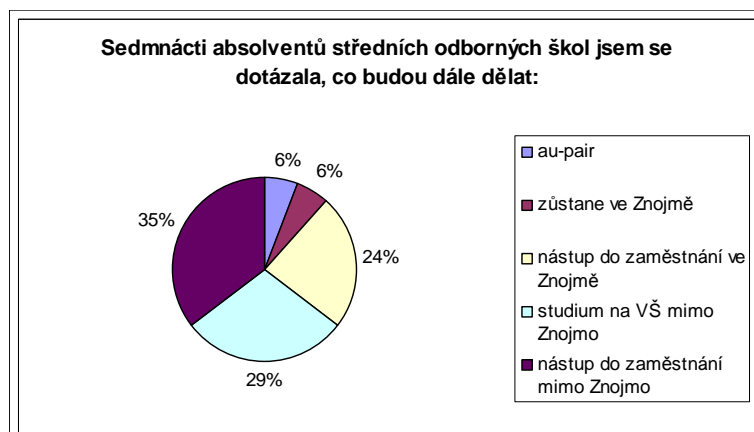
13.3. Výzkum mezi absolventy nástavbových oborů

Výzkum probíhal mezi absolventy oborů podnikání, společné stravování, vlasová kosmetika.

50% dotázaných absolventů nástavbových oborů uvedlo, že Znojmo kvůli získanému zaměstnání opustí.

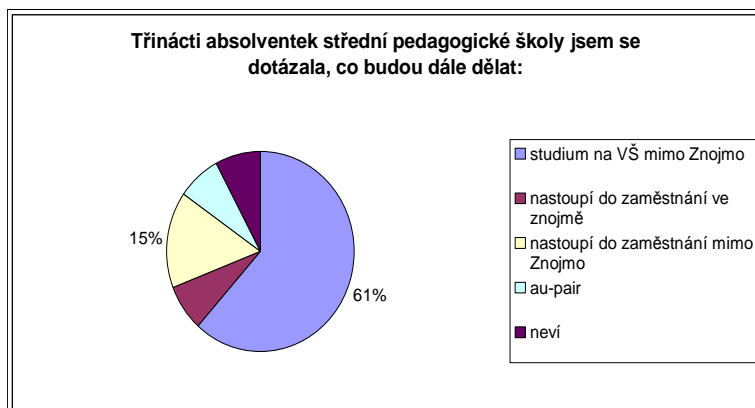
13.4. Výzkum mezi absolventy středních odborných škol

Na otázky odpovídali absolventi oborů elektrotechnik, agropodnikání, podnikání, hotelnictví, kosmetička, obchodník, a absolventi přírodovědného lycea.

Při dotazování vyplynulo, že z absolventů středních odborných škol jich z města odchází 70%, a to za dalším studiem na vysoké nebo vyšší školy, na au-pair práce, nebo k mimo znojemským zaměstnavatelům).

13.5. Výzkum mezi absolventkami střední odborné pedagogické školy

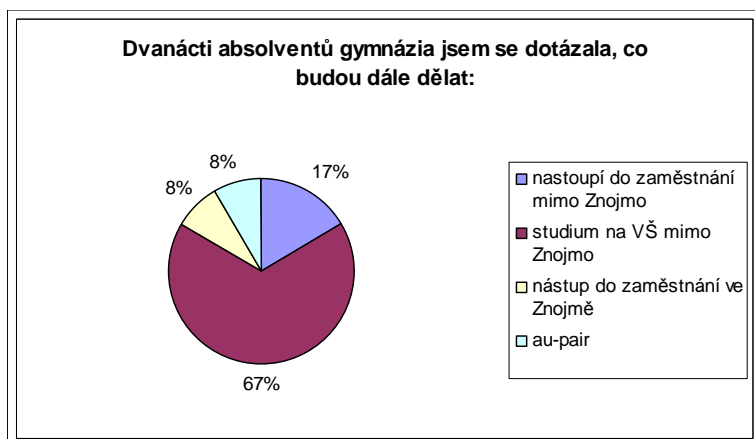

Z absolventek střední odborné školy pedagogické jich 84% uvedlo, že ze Znojma odchází za dalším studiem nebo za prací.

Za dalším studiem přitom odchází ve větší míře

absolventky pedagogického lycea a absolventky oboru výchovná a humanitární činnost - sociálně výchovná činnost. Naproti tomu absolventky oboru předškolní a mimoškolní pedagogika často po maturitě nastupují do zaměstnání jako vychovatelky v dětských domovech nebo pracovnice v domech dětí a mládeže nebo jako vyučující ve školách.

13.7. Výzkum mezi absolventy gymnázia

Při výzkumu mezi absolventy gymnázií 92% dotázaných odpovědělo, že budou dále studovat nebo pracovat mimo město Znojmo (za dalším studiem odchází často do Brna, Prahy, Českých Budějovic a Olomouce).

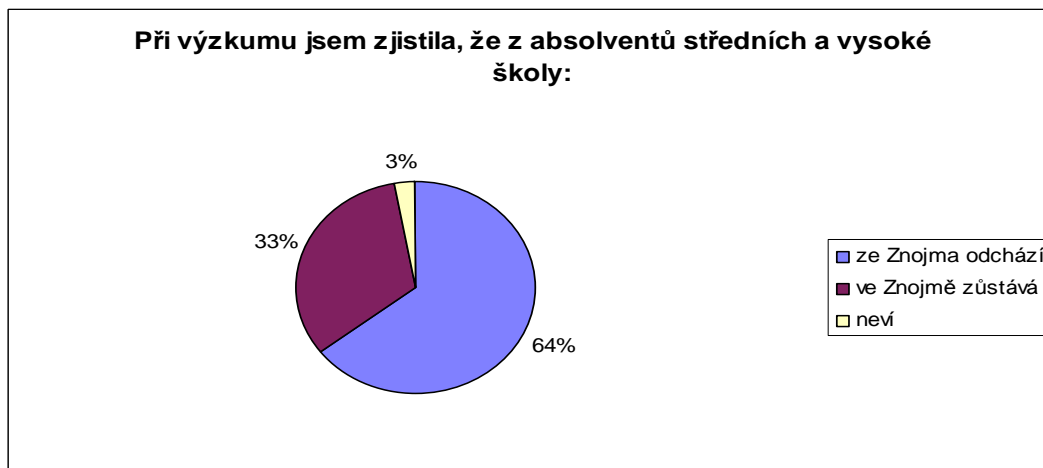
13.8 Výzkum mezi absolventy Soukromé vysoké školy ekonomické

Mezi zhruba čtyřiceti absolventy bakalářských oborů Soukromé vysoké školy ekonomické jsem našla jen tři, kteří uvedli, že jsou ze Znojma, dva z nich se rozhodli pro navazující magisterské studium (stejně jako většina jejich mimo znojemských spolužáků budou tedy dále studovat v Brně nebo ve Zlíně, protože ve Znojmě pro ně navazující typ studia ještě nebyl akreditován), jedna absolventka se pak rozhodla najít si zaměstnaní, aby mohla ve Znojmě zůstat.

14. Odpovědi na výzkumné otázky

Jak častý je odchod absolventů z města za prací?

Celkem se mi tedy při výzkumu podařilo získat odpovědi od sto pěti znojemských absolventů. Odečtu-li od tohoto počtu třicet dva dotázaných absolventů základních škol, kteří se povětšinou pochopitelně rozhodli pokračovat ve svém vzdělávání ve městě Znojmě, jehož nabídka středoškolských oborů je pestrá, mohu pak stanovit, že ze sedmdesáti tří dotázaných absolventů znojemských středních a vysokých škol, se jich ve Znojmě rozhodlo zůstat 33% a ze Znojma odejít 64% (a 3% nevěděli).

Mimo okres se nejčastěji stěhovali absolventi po maturitě, zatímco v rámci okresu se stěhovali především lidé se středním vzděláním bez maturity a se středním vzděláním s maturitou. Z pracovních důvodů se častěji rozhodli stěhovat absolventi než absolventky.

Absolventi kterých oborů ve městě častěji zůstávají? Absolventi kterých oborů město nejčastěji opouští?

Absolventi učilišť s výučním listem (především zedníci, truhláři, autoelektrikáři) ve městě setrvávají častěji než absolventi učebních oborů s maturitou. Absolventi učebních oborů, kteří se rozhodli pro pracovní migraci (pendlování) do nedalekého Rakouska nebo přímo do pohraničí, uvedli jako důvod svého rozhodnutí to, že se jim tam povedlo získat lépe placené místo, a tudíž se jim vyplatí i dojíždět.

Absolventi oborů středních odborných škol, které své žáky připravují především pro další studium (pedagogické lyceum, obchodní akademie, přírodovědné lyceum), se také velmi často rozhodli pro další studium.

Pro migraci do zahraničí bylo u absolventek středních odborných škol nejčastějším motivem úsilí zdokonalit své komunikační dovednosti v cizím jazyce (angličtině nebo němčině) a také snaha poznat cizí místa prostřednictvím ročního au-pair pobytu v cílové zemi. Pro tuto práci se rozhodly nejčastěji absolventky středních odborných škol, ve větší míře ty, které chtějí zkusit přijímací zkoušky na další studium v následujícím roce.

Kvůli získanému zaměstnání Znojmo opustily především absolventky oboru kosmetička a absolventi oboru agropodnikání. Naopak ve Znojmě si práci našli téměř všichni absolventi oborů společného stravování.

Absolventi gymnázií z města povětšinou odchází za dalším studiem nebo si mimo město hledají práci. Absolventkám se často podařilo získat pracovní uplatnění v recepcích hotelů, kterých je v okolí města poměrně hojný počet.

Až na pár vyjímek pak ze Znojma odešli za dalším studiem i první absolventi bakalářských oborů vysoké školy.

Které pull a push faktory jednání absolventů ovlivňují?

Push-faktory, t.j. ty jevy, které absolventy hledající si práci z města vypuzovaly, nebyly pochopitelně postačujícím důvodem k odchodu, aby se totiž absolventi odejít vůbec rozhodli, musely pro ně někde existovat faktory, které je přitáhly - tzv. pull faktory.

Působení push a pull faktorů je oslabováno celou řadou překážek, které migraci brání. Bariéry migrace mohou mít podobu ekonomickou (náklady na migraci, tzn. doprava, bydlení, atd.), sociální (izolace, pocit nebezpečí, nejistota atd.), nedostatečných nebo zkreslených informací, neznalosti jazyka, geografické vzdálenosti, odlišného životního stylu a mnohé další.

Makroekonomické determinanty (rozdíly v produktivitě a příjmech) určují sice potenciální migrační tlak z města do oblastí lépe ekonomicky prosperujících, ale rozhodování jednotlivce bývá vždy ovlivňováno i zvažováním vhodnosti zůstat doma.

V první řadě se absolvent, který město opouští nelehko zbavuje pocitu, že v tomto místě je prostě doma, a že odchodem do jisté míry ztratí zázemí, které mu dosud poskytovala rodina a přátelé.

K nejdůležitějším faktorům, které ovlivňují migrační mobilitu patří zejména ekonomické podmínky. Kvantitativní i kvalitativní situace na trhu práce ve smyslu množství a struktury dostupných pracovních míst spolu s možnou výší příjmů spoluvytváří migrační atraktivitu regionů. Dalším, v podstatě existenčním faktorem je situace na trhu s byty. Pro absolventy, kteří kalkulují s možností, že by se po jisté době od nástupu do práce osamostatnili je ve Znojmě také nepříznivá bytová situace. (Bydlení, zdravotnictví a sociální péče, 2006) Znojmo má vzhledem k počtu obyvatel málo bytů (konkrétně nejnižší počet bytů připadajících na 1 000 obyvatel ze všech krajských měst).

Mezi pull-faktory pak pochopitelně vedle možnosti dalšího vzdělávání patřilo lépe placené místo, které pro absolventy představuje možnost zvýšení životní úrovně, dále potom získání pracovního uplatnění, které odpovídalo absolventovu vzdělání. Dalšími důležitými kritérii byli možnost pracovního růstu, pracovní doba, zajímavější pracovní náplň, dobré firemní zázemí, sociální jistoty, firemní vzdělávání, přítomnost někoho blízkého, a v neposlední řadě také možnosti, které svým obyvatelům poskytuje větší město. Svou roli sehrály i zaměstnanecké výhody v podobě např. stravenek, obědů nebo příspěvků na dopravu.

Mezi absolventy nejčastěji zmiňované push-faktory patřil pochopitelně nedostatek vyšších vzdělávacích institucí nebo pracovních příležitostí, chybějící středoškolské obory, pak především nízké platební ohodnocení, a někdo zmiňoval i málo možných způsobů trávení volného času ve Znojmě.

Závěr

V práci jsem se zabývala migračním chováním absolventů znojemských škol. Zjišťovala jsem v jaké míře a z jakých důvodů absolventi různých škol a oborů z města odchází nebo co je naopak vede k tomu, aby ve městě zůstali.

Z výsledků mého výzkumu je patrné, že ve Znojmě dále setrvávají především absolventi základních škol. To je pochopitelné, protože znojemské střední školy nabízí dostatečné počty míst, a absolventi základních škol tak za dalším studiem nemusí nikam dojíždět. O některých školách ve Znojmě lze tvrdit, že mají výrazný nadregionální charakter (velká část jejich žáků je z jiných okresů nebo z blízkých krajů).

Při výzkumu se potvrdily moje hypotézy o tom, že většina absolventů město opouští, a že častěji město opouští absolventi oborů s maturitou nežli absolventi oborů s výučním listem.

Na základě provedeného výzkumu je možné konstatovat, že město ve velké míře opouští absolventi učilišť, k čemuž je vede především neúspěch při hledání práce ve Znojmě nebo lepší finanční ohodnocení u některého z mimoznojemských zaměstnavatelů. Absolventi středních odborných škol, pedagogického lycea a gymnázií město opouští také ve značném počtu, ovšem především kvůli dalšímu studiu. Většinou přitom uvádí, že by se po skončení studií do Znojma rádi vrátili, zároveň ale vyslovili obavy, zda si ve Znojmě budou schopni najít vhodné zaměstnání.

Obdobně jako absolventi středních škol odpovídali i absolventi vysoké školy, kteří většinou odešli také za dalším studiem, (protože místní vysoká škola jim zatím nenabídla možnost pokračovat na ní v navazujícím stupni studia).

Potvrdila se mi i hypotéza o hlavních faktorech, které absolventy z města vypuzují (nalezení vhodného pracovního místa) a faktorech, které vedou absolventy k rozhodnutí setrvat ve městě (přítomnost blízkých a znalost prostředí).

Na migrační pohyby znojemských absolventů je možné aplikovat teorii o pull a push faktorech i neoklasickou teorii migrací (makro i mikro teorii). V souladu s makro teorií je

možné konstatovat, že příčinou migrace jsou rozdíly v nabídce a poptávce po pracovních silách, a absolventi tak migrují z míst s nedostatkem pracovních míst do míst s dostatkem pracovních míst, nebo do míst, kde očekávají vyšší platové ohodnocení. V souladu s mikro teorií pak platí, že absolventy vede k rozhodnutí migrovat snaha zlepšit si život.

Při provádění výzkumu mezi absolventy a stanovování odpovědí na výzkumné otázky jsem si povšimla, že více než polovina studijních míst je v učebních oborech a také, že oborová struktura a obsah vzdělání mnoha absolventů středních škol často neodpovídá potřebám místního trhu práce. Struktura nabízených oborů je poněkud nevýhodná, je málo studijních míst v oblasti výpočetní techniky a informatiky. Navíc by patrně bylo vhodné založit technické lyceum. Na středních školách ve městě totiž obory s technickým zaměřením chybí a naproti tomu převažují ekonomické obory. Na ekonomicko-správní obory se zaměřují rovnou tři školy. Bylo by žádoucí, kdyby vznikla například také střední odborná škola, která by vzdělávala absolventy v přírodovědném směru. Ke Znojmu totiž přiléhá národní park Podyjí a biohospodářství v okolí je nevyužité. Znojmo zůstává poněkud pozadu také v oblasti nabízených služeb a zaměstnávání, přitom má i se svým okolím množství příležitostí pro rozvoj cestovního ruchu. V oblasti je velký počet historických i kulturních památek, v blízkosti je Národní park Podyjí, několik hradů, zámků a vinic.

Při rozhovorech větší část absolventů chtěla najít práci v místě bydliště, aby tak mohla ve městě setrvat, nemusela se tudíž stěhovat nebo za prací dojíždět a mohla by i zůstat na blízku svým blízkým a přátelům ve známém prostředí. Ne vždy však mají absolventi možnost získat vhodnou pracovní pozici ve městě a musí proto hledat práci mimo město. Změnami v oborové nabídce středních škol (a dále také mj. zlepšením bytové situace ve městě) by bylo možné dosáhnout toho, aby jednou mohlo město poskytnout absolventům odpovídající práci a zamezilo tak odchodům mladých, převážně vzdělaných lidí za prací a za bydlením.

BIBLIOGRAFIE

BAKER, Jonathan, AINA Tade Akin, *The Migration Experience in Africa*. Nordic Africa Institute:Uppsala, 1995.stran 353. ISBN 9171063668. částečně dostupné: <http://books.google.cz/books?id=rdj643mG0OAC&printsec=frontcover&dq=The+Migration+Experience+in+Africa>

BARŠA Pavel, BARŠOVÁ, Andrea.*Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 stran, ISBN: 80-210-3875-6.

BARTOŇOVÁ, D.: *Demografické aspekty vnitřní a zahraniční migrace v České republice v 90. letech*. Demografie, 39, 1997, 4, s. 248-256

COURTENAY, Gill. *Youth Unemployment: Social and Psychological Perspectives*. by Michael H. Banks ; Philip Ullah Source: Applied Statistics, Vol. 37, No. 2 (1988), pp. 267-268 Published by: Blackwell Publishing for the Royal Statistical Society Stable.www.jstor.org/stable/2347346

ČERMÁK, Zdeněk. *Migrace a suburbanizační procesy v České republice*. Demografie. 2005, č. 3, s. 169-176.

ČERMÁK, ZDENĚK. (1996): *Transformační procesy a migrační vývoj v České republice*, In: Hampl, M.(aj.): Geografická organizace společnosti a transformační procesy v ČR, Karlova univerzita,Přírodovědecká fakulta, Praha, s. 179-197.

DEAKIN, B.M. *From School to Unemployment? The Labour Market for Young People* by P. N. Junankar Source: The Economic Journal, Vol. 98, No. 392 (Sep., 1988), pp. 859-861

Published by: Blackwell Publishing for the Royal Economic Society Stable. Wwww:
jstor.org/stable/2233927

DRBOHLAV, Dušan, UHEREK, Zdeněk. *Reflexe migračních teorií*. [cit. 2008-10-23].
Dostupný z www: <<http://www.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>>.

EMERSON, John Philip. *Urban School-Leavers and Unemployment in China*, The China
Quarterly, No. 93 (Mar., 1983), str. 1-16.

FAIST, T. (2000): *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational
Social Spaces*. Oxford University Press, Oxford.

FIALOVÁ, Ludmila. *Obyvatelstvo českých zemí od poloviny 18. století do roku 1918*. In

GRAHAM J. W. (1981): *An Exploration for the Correlation of Stocks of Nonhuman Capital
with Investment in Human Capital*. The American Economic Review, 71, No. 1, pp. 248-255.

HAMPL, Martin : *Diferenciace a zvraty regionálního vývoje Karlovarska: unikátní případ nebo
obecný vzor?* Geografie 108, 2003, č. 3, s. 173-190. s. 190.

HAMPL M., Gardavský V., Kühnl, K. (1987): *Regionální struktura a vývoj systému osídlení
ČSR*, Praha, Univerzita Karlova, 225 s.

Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum:základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha:Portál. 2005.408
Stran.ISBN 80-7367-040-2.

HENIG, David. *Migrace*. Antropoweb, 2008 [cit. 2008-10-24]. www:
<antropologie.zcu.cz/index.php?clanek=823&static=webzin&webzin=912>.

HORÁKOVÁ, Milada. *Obyvatelstvo, trh práce a migrace v České republice*. [cit. 2008-12-
29]. http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcefb50bfa263ef/Horakova_Montreal.cz.pdf

HŘIBOVÁ-NOVÁKOVÁ, Božena: *Migrace obyvatelstva v moravských krajích*. 1. vyd., Academia, Praha, 1971. 88 s.

Immanuel-Wallerstein. Wikipedie[cit.2008-10-22]www. cs.wikipedia.org/wiki/Immanuel_Wallerstein>.

KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Karolinum. 2001. 52 stran. ISBN 80-246-0222-9.

KOUCKÝ, Jan, ZELENKA, Martin. Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů na pracovním trhu. 2008 [cit. 2009-01-10]. KOUCKÝ, Jan, ZELENKA, Martin. http://209.85.129.132/search?q=cache:3U5HuuBMMCIJ:www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/SVP_MF_v2.pdf+postaven%C3%AD+absolvent%C5%AF+na+pracovn%C3%ADm+trhu&hl=cs&ct=clnk&cd=1&gl=cz

KRAHN, Harvey. *Education and the Labour Market: Work and Unemployment among Recent Cohorts of Irish School Leavers*. by Richard Breen. Wwww: [jstor.org/stable/2070934](http://www.jstor.org/stable/2070934)

KRISTZ, M., ZLOTNIK, H., LIM, L. L. (1992): *International Migration Systems: A Global Approach*. International Union for the Scientific Study of Population, Oxford University Press

KUČERA, M. (1994): *Populace České republiky 1918-1991*, Česká demografická společnost, Praha.

LADIPO, O. O. *Unemployment Generation Among School Leavers in Nigeria's Former Western State*, O., *Journal of Black Studies*, Vol. 9, No. 2, Nigeria: Problems of Development (Dec., 1978), str. 157-168.

LEE, Everett S. A.: *Theory of Migration*. Demography. 1966, vol. 3, no. 1, s. 47-57. WWW: <jstor.org/stable/2060063>.

MARX, Emanuel. *Migration and the Labour Market*. Anthropology Today. 1986, vol. 2, no. 6, s. 17-19. Dostupný z WWW: <jstor.org/stable/3032841>.

MASSEY, D. S. (1988): *Economic Development and International Migration in Comparative Perspective*. Population and Development Review, 14, pp. 383-413.

MASSEY, D. S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCCI, A., PELLEGRINO, A., TAYLOR, J. E. (1993): *Theories of International Migration. A Review and Appraisal*. Population and Development Review, 19, pp. 431-466.

MICKLEWRIGHT, John, PEARSON Mark, and SMITH Stephen, *Unemployment and Early School Leaving, The Economic Journal*, Vol. 100, No. 400, Conference Papers (1990), str. 163-169.

NOVÁKOVÁ-HŘIBOVÁ, Božena. *Migrace obyvatelstva v moravských krajích*. Praha:Academia, 1971. 85 stran.

PAVLÍK, Zdeněk, RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka, ŠUBRTOVÁ, Alena. *Základy demografie*. 1. vyd. Praha:Academia, 1986. stran 732.

Piore, Michael J. *Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. (1979).

PETERSEN, William. *A General Typology of Migration*. American Sociological Review. 1958, vol. 23, no. 3, s. 256-266. Dostupný z WWW: <jstor.org/stable/2089239>. Piore, M. J. (1979): *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*. Cambridge University Press, Cambridge.

RAMINA, Baiba a kol. *Vocational Education and Training and the Labour Market in Latvia*. :Academic Information CENTRE: Riga.2001.
http://www.aic.lv/Obs_2002/pi_dt_en/default.htm

RAVENSTEIN, Ernest G. *The Laws of Migration*. Journal of the Statistical Society of London. 1885, vol. 48, no. 2, s. 167-235. Dostupný z WWW: <jstor.org/stable/2979181>.

ROBINSON, G.M. *Migration: aspirations and reality amongst school-leavers in a small south Canterbury town*. NEW ZEALAND POPULATION REVIEW, 1986 Oct;12(3):218-34.

ROLNÝ, Ivo, LACINA, Lubor. *Globalizace-Etika-Ekonomika*. 1. vyd. Boskovice : František ŠaléAlbert, 2001. 256 s. ISBN 80-7326-000-X.

ŘÍHOVÁ, Marie. *Migrace pro rozvoj*. Mezinárodní organizace pro migraci Praha.25.4.2007<http://www.iom.cz/Wc337411c28a2.shtml>

SAHA, Lawrence J. *The Legitimacy of Early School Leaving: Occupational Orientations, Vocational Training Plans, and Educational Attainment among Urban Australian Youth*. *Sociology of Education*, Vol. 58, No. 4 (Oct., 1985), str. 228-240, Published by: American Sociological Association.

STARK, O. *The migration of labor*. Basil Blackwell, Oxford, 1991.s.406. ISBN 1557860300, 9781557860309

STARK, O., BLOOM, D. E. (1985): *The New Economics of Labor Migration*. *American Economic Review*, 75, pp. 173-178.

TAYLOR, J. E., MARTIN, P. L. 2001: *Human Capital. Migration and Population Change*. In: Rausser, G., Gardner, B. (eds): *Handbook of Agricultural Economics*. Elsevier Science Publishers, New York.

TRÁVNÍČKOVÁ, Hana. *Analýza migrace moravských okresů v letech 1971-1990*. [s.l.], 1995. g s. Masarykova univerzita. Diplomová práce.

UHEREK, Zdeněk (2005): *Migrace a formy soužití v cílových prostorech*. In: Hirt, T., Jakoubek, M.(eds.): *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, s. 258-274.

VAVREČKOVÁ, Jana. *Zájem o práci v zahraničí v obcích česko-rakouského příhraničí ve vztahu k celkové populaci ČR*. *Pohledy*, ročník 9, rok 2001, č.periodika 5, s.13-17

VESELÁ, Jana. *Základy demografie*. Vyd. 1. Pardubice : Univerzita Pardubice, 1997. 90 s.

AMS-Arbeitsmarktprofil 2007-Hollabrunn. AMS [online]. 2007 [cit. 2009-01-14]. WWW: <http://oi000004.host.inode.at/bezbul_html/312/inhalt.html>.

AMS-Arbeitsmarktprofil 2007-Mistelbach. AMS. 2007 [cit. 2009-01-14]. WWW: <http://oi000004.host.inode.at/bezbul_html/319/inhalt.html>.

Bydlení, zdravotnictví a sociální péče-ve volebním programu. 2006 [cit. 2009-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.odsnojmo.cz/index.php?ID=22>>.

Město Znojmo. Znojemský podnikatelský portál. [cit. 2008-12-30]. [www: http://193.86.3.171/inpuncto/data/index.php?p=znojmo&lang=cs](http://193.86.3.171/inpuncto/data/index.php?p=znojmo&lang=cs)

Plán rozvoje města Znojma ke stažení ze stránek [cit. 2009-2-3]. http://www.znojmocity.cz/tema.asp?id_org=19341&p1=1164

Průzkum: Nejlépe se žije v Praze.2008 [cit. 2009-01-04]. <http://www.e15.cz/byznys/pruzkum-nejlepe-se-zije-v-praze-47126/>>.

Sociodemografická charakteristika regionu Znojmo.
http://www.znojmocity.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.aspx?id_org=19341&id_dokumenty=2449

Statistiky nezaměstnanosti [cit. 2008-12-30].) <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>>.

PŘÍLOHY

Absolventům kladené otázky:

(příklady otázek, které jsme kladla absolventům)

Z jakého důvodu jsi před lety nastoupil/a na školu, na níž jsi právě ukončil/a studium?

Na jaké škole a kde teď budeš pokračovat, proč sis zvolil/a právě takový obor?

Chystáš se nastoupit do zaměstnání? A kde? Podle čeho jsi se při výběru pracovního místa rozhodovala/a?

Co tě vedlo k rozhodnutí vycestovat do zahraničí jak au-pair? A co plánuješ po návratu do ČR?

Když zatím nemáš práci, jak se budeš snažit vyřešit tuto situaci?

Co tě vedlo k odchodu ze Znojma?

Co tě vedlo k setrvání ve Znojmě?

Ukázky z rozhovorů s absolventy

T..tazatelka D...Dotazovaná osoba

- 1. Rozhovor s absolventkou základní školy

T: Na jakou školu nastoupíš?

D: Půjdu tady od září na gympl.

T: Proč ses tak rozhodla?

D: Učení mě baví, hlavně jazyky, tak proto.

- 2. Rozhovor s absolventem základní školy

T: Co teď budeš po devítce dělat?

D: Jsem přijatej na uhelnou na elektotechniku.

T: Proč sis vybral zrovna tenhle obor?

D: No, chtěl jsem prvně na autoelektrikáře, ale to není s maturitou a naši říkali, že s maturitou je to lepší.

- 3. Rozhovor s absolventkou oboru kadeřnice středního odborného učiliště

T: Proč sis vybrala právě obor kadeřnice?

D: Když jsem přemýšlela, co by mě bavilo, tak tohle asi nejvíc.

T: A co budeš teďka dělat? Chystáš se jít pracovat nebo máš jiné plány?

D: Už jsem si našla práci v Brně.

T: Blíž nic nebylo?

D: Tak bylo by, ale v Brně tam líp platí než tady a taky tam mám přítele.

- 4. Rozhovor s absolventem učebního oboru zedník

T: Víš už, co bude teď po vyučení?

D: No chtěl bych do práce.

T: A tady ve Znojmě?

D: No, tak chtěl jsem, ale ty platy tady nic moc.

T: Jak to?

D: No, většinou říkali 40-50 za hodinu.

T: No, za tu práci nic moc.

D: To jo.

T: Takže mimo Znojmo nebo jinou práci, nebo jak?

D: Jo, zkusím projet nějaký inzeráty, třeba na zateplování baráků teď celkem sháněj do part, tak uvidím.

- 5. Rozhovor s absolventem učebního oboru truhlář

T: Už víš, co budeš teď po vyučení dělat?

D: No, nejdřív pojedu s kámošema na pořádnou vandr (smích)

T: Aha, a potom? Myslela jsem jako práci nebo tak...

D: Jasně, vím. No, asi půjdu dělat tady ve Znojmě do Dřevotvaru, ještě si nejsem jistej, ale asi jo.

T: A proč jsi se vyučil truhlářem?

D: Tak přišlo mi to celkem dobrý, lepší než jít třeba na prodavače, myslím, že když v tom člověk bude šikovnej, tak udělá i nějaký šikovný věci a leccos si umí udělat i sám a tak. No, když jsem vycházel, tak jsem chtěl na truhláře.

T: A na nástavbu jsi už jít nechtěl?

D: Tak přemýšlel jsem o tom, ale zase když teď můžu jít pracovat... Tak, učení mě moc nebavilo, tak už půjdu raděj do práce, uvidím, jak to bude.

- 6. Rozhovor s absolventkou učebního oboru cukrářka

T: Proč sis vybrala zrovna tenhle učební obor?

D: Jo, v devítce jsem dělala přijímačky na cukrářku a na zdravku. Zdravka mi nevyšla, proto jsem teda šla na cukrářku.

T: A už víš co budeš dělat po závěrečkách?

D: Chtěla jsem už jít pracovat, ale zatím moc nevím kam, ptala jsem se ale zatím nic, práce buď není nebo je fakt špatně placená.

T: Aha, takže zatím nevíš?

D: Tak nějak. No, tak při nejhorším bych šla dělat, a ohlížela se po něčem líp placeným, že jo, co by mi zbylo, doma ležet nemůžu (smích).

- 7. Rozhovor s absolventem oboru společné stravování nástavbového studia odborného učiliště

T: Co tě vedlo k nástavbovému studiu?

D: Nejvíc to, že jsem chtěl maturitu, mohl jsem jít sice pracovat jen s výučním listem, ale to bych si pak nebyl moc jistý místem, a taky by mi za stejnou práci platili míň, mít maturitu je lepší.

T: A teď už půjdeš pracovat?

D: Tak od školy jsme měli možnost na tři měsíce pracovat v Řecku, přihlásil jsem se. Až se vrátím, mám už práci trochu domluvenou díky dřívějším praxím a brigádám.

T: Ve Znojmě?

D: Jo, ve Znojmě.

T: A vyplatí se ti to?

D: To určitě jo, nemuset nikam dojíždět. Přemejšlel jsem i o Rakousku, kámoš tam jde, ale tak není odtud a je mu celkem jedno jestli bude dojíždět do Znojma nebo do Rakouska. Já jsem rád, když zůstanu ve Znojmě a budu to mět do práce chvílu.

- 8. Rozhovor s absolventem oboru společné stravování nástavbového studia odborného učiliště

T: Chystáš se nastoupit do zaměstnání? A kde? Podle čeho jsi se při výběru pracovního místa rozhodoval?

D: Tak zatím půjdu jen na brigádu, smlouvu dostanu až od ledna, až se uvolní místo.

T: A kde?

D: V Althanu (pozn. znojemská restaurace).

T: A proč budeš čekat do ledna a nenastoupíš do práce jinde?

D: Je to tam dobrý, chodil jsem tam na praxe i na brigády, mám tam známý, když je to místo od ledna jistý tak už počkám a je to teda kousek od baráku.

- 9. Rozhovor s absolventem gymnázia

T: Co budeš dělat teď po maturitě?

D: Jsem vzatej na Masaryčku.

T: Tak to je fajn, a co budeš studovat?

D: Bavěj mě počítače, tak informatiku.

- 10. Rohovor s absolventem oboru elektrotechnik

T: Už víš, co teď budeš po maturitě dělat?

D: Teďka budu mět ještě prázdniny a od září půjdu dělat.

T: Ve Znojmě?

D: No, tady.

T: A kam?

D: Táta tu má firmu, tak mě od září veme.

T: A co je to za firmu?

D: Dělalj tam revize elektrickejch zařízení a takový.

- 11. Rozhovor s absolventkou oboru zahradník

T: Víš už kam půjdeš po vyučení pracovat?

D: Zatím to nevím jistě, ale možná že do Brna?

T: Až do Brna?

D: Jo, tady najdu prácu těžko.

T: A co v Brně?

D: Asi v zahradnictví no.

T: Ale dojížděla bys?

D: To ne, mohla bych tam na začátku bydlet u tety a pak by se vidělo.

- 12. Rozhovor s absolventkou střední odborné školy pedagogické (pedagogické lyceum)

T: Proč jsi se rozhodla studovat na pedagogické škole ve Znojmě?

D: Jednoduše proto vlastně, že bydlím kousek, a nemusela jsem tak jít nikam na intr, to se mi fakt nechtělo. Taky se mi líbila struktura předmětů ve srovnání s výukou na gymplu, míň matiky a víc hodin jazyků, s jejich výukou jsem byla spokojená, jsem měla dobrý učitele.

T: A jaké máš další plány?

D: Po prázdninách nastupuju na pajdák na Masaryčce, už se těším.

- 13. Rozhovor s absolventkou střední odborné školy pedagogické (výchovná a humanitární činnost)

T: Co plánuješ teďka po maturitě dělat?

D: Chtěla jsem jít na pajdák do Brna ale nakonec jedu na rok dělat au-pair do Anglie.

T: A proč jsi se takhle rozhodla?

D: Moje kámoška to tak takhle taky udělala a naučila se dobře anglinu. Tak to zkusím, aspoň si odpočnu od školy a někam se kouknu.

T: A pak zkusíš ten pajdák?

D: To ještě jako nevím, možná se zaptám po místě někde ve školce nebo tak něco, nevím.

- 14. Rozhovor s absolventkou vysoké školy

T: Co tě vůbec vedlo ke studiu na Vysoké ekonomické škole ve Znojmě?

D: Tak věděla jsem, že bych chtěla studovat marketing nebo management, podala jsem si teda přihlášku do Znojma a do Brna. Do Brna mi to nevyšlo, do Znojma jo.

Byla jsem ráda, že jsem se na vysokou dostala, ale pak mi trochu vadilo, že se zkrátka ze Znojma ani po tolika letech nedostanu. Pak jsem si ale našla nové známé ve škole, ty tři roky rychle utekly, teď je mi i nějak trochu smutno, že to bylo fajn. Řekla bych, že jsem se naučila dost.

T: A budeš pokračovat v navazujícím studiu?

D: Jo, dostala jsem se na marketing do Brna.

T: A až dostuduješ, budeš si hledat práci ve Znojmě?

D: To je ještě daleko (smích), ale když bych sehnala, tak bych tu zůstala.

T: Proč?

D: Protože se mi tady líbí, znám to tu a mám tu všechny známé.

- 15. Rozhovor s absolventkou vysoké školy

T: Z jakého důvodu jsi před nastoupila na školu, na níž jsi právě ukončila studium?

D: Jsem ze Znojma a nechtělo se mi dojíždět. Tak jsem byla ráda, že mi to vyšlo sem.

T: A jak jsi byla na škole spokojená?

D: Měla jsem za to, že to bude lehčí podle toho, co jsem slyšela o soukromých školách, když jsem sem šla. Ale asi třetina lidí co nastoupila, do třetíáku nedošla. Matika mi přišla celkem těžká, ale učitelé byli dobrý, tak myslím, že zvládnout se to dalo.

T: A co budeš dělat teď?

D: Jak jsem už řekla, dojíždět teda nechcu, tak si zatím najdu práci ve Znojmě a když pak otevrou magisterský, tak se pak přihlásím.

Fotografie škol, jejichž absolventů jsem se dotazovala

Základní škola JUDr. Josefa Mareše

Základní škola na ul. Mládeže

Základní škola na nám. Republiky

Základní škola na Václavském nám.

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola na ul. Přímětická

Střední odborná škola na ul. Alšova

Střední odborná škola a učiliště na ul. Dvořákova

Gymnázium Dr. Karla Polesného

Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická

Soukromá vysoká škola ekonomická